

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Montaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts - l'any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l'any.

Any VII

PERTENECE A LA BIBLIOTECA
DEL
ATENEU BARCELONÉS

Barcelona 12 d'Abril de 1913

Núm. 287

SUMARI

La Expansió Catalana. - (Al marge del discurs d'En Cambó en la Diada Regionalista).

La gran tragedia de la ensenyança, per R. RUCABADO.

La consciència francesa. - La pau escolar, per S.

Llorenç Ribet, per JOAN ALCOVER.

Sentits, per JOSEP LLEONART.

Per la lectura de textos catalans antics, per P. BARNILS.

Càtedra de Llengua Catalana. (Continuarà).

De la premsa

Com va generar-se l'idea de Mancomunitat, per ENRIC PRAT DE LA RIBA.

Un nou catolicisme, per A. DE FOGUEBALTA.

La Setmana Política.

La Setmana Cultural.

AVIS IMPORTANT

Advertim als nostres subscriptors que aquests dies es passaràn a cobrar els rebuts dels trimestres primer i segon als que esperem donarán bona acollida. Quant als subscriptors de fóra que estiguin encara en descobert amb l'Administració, els hi supliquem que se serveixin posar-se al corrent quan més aviat millor, la qual cosa poden fer per medi de segells de correu, pel giro postal i qualsevolga altra forma de fàcil cobrament.

La Expansió Catalana

(Al marge del discurs d'En Cambó en la diada Regionalista)

I

Será cosa faedora el demostrar, amb textos diáfans i episodis contundents, com és estat un vell lema acreditadíssim a Catalunya aquell de «Cadascú a casa seva». Però fora un erro malaventurat el creure que l'arrauliment en el propi recó sia una característica nostra. Al contrari: aquest principi té fondíssimes arrels en la consciència ibèrica: com bon principi simplista, d'una aparent moral quirúrgica, tot espanyol castic hi trobarà les seves delectances. A l'Espanya calgué una creença indubitada en una missió religiosa providencial per complir una tasca d'expansió—o potser algun cop la fam, que movia a les algarades—; però el vell Quixot, havent pasat les aventures de cavalleria, s'en torna a menjar la carn d'olla casolana, íntima, temorega. Pasada l'al·lucinació, és un pecat tocar les coses de lloc. La fatalitat és de rigor; el món és un enemic de l'ànima; per conservar la fesomia i les, honrades tradicions d'un poble, no hi ha com una cleda.

Això fixat, observem ara dos fets paral·lels que s'han donat a l'actual renaixement català. D'una banda el descastellanitzant literari, per evitar el servatge, traduía paraula per paraula el modisme castellà, i es pensava deixar salvat l'interès lingüístic. D'altra banda el descastellanitzant polític, aplicava al nom de Catalunya la mateixa guisa de idealitat i els mateixos rites i fins vicis col·lectius espanyolíssims (què mereixen el nom de sentiment patriòtic oficial) i no capia que el castellanisme més poderós no és el del nom, sinó el de l'esperit; que no és regisme nou el que varia els mots, sino el que trasposta les usances. Aquesta tendència de molts, fa que avui en dia, allò que és el nostre dever primer, ço és, la CREACIÓ DE L'ESPERIT CATALÀ, precisant-lo en tota la seva

immensitat de força inconscient i indefinida, sembli devegades al ignar, contravenció d'un ideal català, quan no més és —i bon goig que ho sigui!— negació tàcita dels ideals quasi vascongats d'uns quants catalanistes.

Recordem una vegada més la antiga anècdota que l'Estrabon diu haver llegida dels habitants del cor de l'Espanya. S'esdevingué que aquella gent indòmita, i, com diria ara el Havelock Ellis, noblement salvatge, fou astorada del primer campament romà que veieren: les tendes eren artísticament escampades, gairebé amb coqueteria: els soldats deambulaven plaentment, es deien gracies feixugues, però de gaia jovialitat: l'un estrafeia el posat i la veu de l'altre; tres, més enllà, recordaven un pas de dansa; un legionari vell, animat d'una alenada èpica primitiva, recitava una gesta amb una certa inflor de veu. I els espanyols, agres, amb aquella mena de malcarament metafísic que els ha valgut tanta anomenada, feren, escandalitzant-se:—Nosaltres no sabem com els vostres soldats poden graciosament esbargir-se, amb cares contentes. Nosaltres capim no més: o el lluitar a mort, o l'ésser jeguts dintre la tenda.—

Que traduït al llenguatge modern, voldria dir:

— O cantar els «Segadors» o parlar mal dels altres.

Perquè com venia a dir en Cambó, el parlar mal dels altres és la guisa més confortable de jeure.

Així tindriem, doncs, que la Expansió, primera virtut que hem de infondre a Catalunya — nostra filla Catalunya, que diria l'Alomar, — és un pecat contra un iberisme de mils anys. I bé: d'aquest pecat, nosaltres en volem fer la basa de la nostra força política com de la nostra educació nacional.

La gran tragedia de la ensenyança

Què és això? qui és aquesta gent qui vol imprimir damunt dels petits les passions i els odís dels grans? A veure, on són els pares de família que no volen que el noi sàpiga qui és el Crist i qui són els de Crist i què fan els de Crist. Que surti, perquè sinó és cristià, mentres entre cristians hagi de viure, bé ha de saber què són els cristians i què pensen i què volen i on van, i què és ço que estimen i com ho estimen!

Totes les nostres lluites i males sangs tot va a parar a l'Ensenyança: tot allò que'ns tortura i enverina, cap a l'Escola de primeres lletres; tot hi va, sectes partits, filosofies, crítica. Prediquem tolerància i fraternitat, i volem que la divisió comenci a l'escola: a un banc els qui aprenen Doctrina, a l'altre banc els qui no n'aprenen. I volem que s'estimin com a germans? Prediquem pau i convivència entre'ls ciutadans, i ensenyem ben obert als menuts l'abisme que separa els uns dels altres. Aspirém fins a aplegar els sexes, i mentrestant comencem separant definitivament els cors.

Perquè si el Crist ha d'ésser ensenyat a uns nois i amagat als altres, en nom de qui—digueu-me—direu a tots que se estimin? En nom de la Raó, en nom de la Humanitat, en nom de l'Estat? Ah! No volem imposar el Crist, i llavors vos trobareu que haureu d'imposar a correu un Dogma qualsevol, perquè sense imposició no hi ha ensenyança, sense dogma no hi ha deixeble, perquè sense *docere*, no hi ha *discere*.

No volem fer cristians per força, dieu. Doncs bé, què'n fareu dels que no vulguin ser-ho? Quina autoritat suprema invocareu davant de les tendres ànimes? La Ciència? Creuran en la Ciència personificant-la com una Mare de Deu dins les petites imaginacions candoroses. L'Estat? Creuran en l'Estat, i el temeràn com a Nostre Senyor.

No volem fer creients en Crist: fareu idòlatres. No volem que divinitzin a Deu; divinitzaran un concepte arbitrari. No hi ha remei: allò que ensenyeu, se divinitzará dins de les petites testes. Si us espanta aquest resultat, renunciieu a l'ensenyança: tanqueu les escoles.

Arriba a ésser una malaltia aquesta obcecació de la neutralitat, que se'ns ha entravessat i no ens deixa veure les coses clares. Es que té algun fonament biològic? Tot el contrari: naixem ben definits, mascle o femella, catalans, castellans, francesos, anglesos, — ens agraïm o no.

Som neutres en sexe, som neutres en

patria, en temperament? Ens la hem escullida la patria, la família, la fortuna? I mireu si n'és de fatal i decisiva, la coacció, el *prejudici* de la patria! No fóra insensat invocar la llibertat d'escullir poble, tal com avui s'invoca la llibertat d'escullir creència? Si existís aquell dret absurde, quin cop d'estudiar tothom grans llibres de crítica històrica i de política, quin cop d'investigacions i de meditacions profundes sobre si era millor ésser francès o bé alemany o bé espanyol; i no ho dubteu, la major part de la gent s'hi passaria la vida i moririen sense decidir-se.

La patria és natura, la creència fruit de voluntat, direu. Sí, però no pas de voluntat lliure, sinó de voluntat condicionada. Es pel nostre albir que hem nascut entre gent cristiana i no entre brahmans o sintoistes? Per heretges que ens tornessim, la fatalitat de ço que és cristià pesaria sempre molt més dins nostre que les creències exòtiques.

Mes, ai de nosaltres! El seny que portem a dins bé prou clar és, i ben planer el camí a pendre. Es nostra malícia de cor ço que ho fa tèrbol i revés i suscita «problemes» i «qüestions»; prou ho sabem que tant insensat com buscar patria és buscar religió, i que si la religió fos cosa optativa, tothom s'hauria de passar la vida encaparrat estudiant la filosofia, i ses escoles, regirant grans infolis de moral, aprenent biologia, i estar sempre al corrent de ses continuades evolucions, — de les quals depèn, segons molts, que s'escotissin les religions altes o baixes — per averiguar quina és la religió, la escola filosòfica millor de totes, i com que cada dia en surten de noves, hauríem d'estar abonats a les revistes filosòfiques i assistir als congressos de religions i a les assemblees de moralistes i enterar-nos dels avenços de la exègesi i enfonsar-nos en els avenços de la teosofia i abarcar l'Orient, i iniciarnos en els misteris de les sectes secretes — i que en càstic d'haver menyspreat l'assentiment a la religió de la nostra gent, quedaria engolida tota nostra vida en la tasca espaventable i monstruosa de haver de triar entre totes, morint, sense professar-ne cap.

I aquesta perspectiva, deducció rigorosament lògica de vostres teories neutralitzants és la que oferiu als pobres infants de les escoles! Encara que sigui a un sol infant, a un de sol al qual poseu en perill d'aquest desampar d'esperit, cometeríeu amb ell un crim inhomíable.

Dieu: i a aquest infant, què li respon-

dreu, quan amb els ulls oberts d'ignoscència se us acosti i vos demani amb curiositat: — Senyor Mestre, què és això que'n diuen «el Crist»?

Engendra el pare al seu fill i li dona tot el que pot del seu propi cos i de la seva propia ànima: i tanta més gloria dona el fill al pare com més se li retreu en físic, i en moral: si el pare porta a dintre un ideal, voldria que son fill l'assolís, ja que ell no pot. I així de pares a fills, una mateixa cadena espiritual va ascendint continuament a perfecció. El pare no vol solament que el fill se li assembli, sinó que el millori. I així el pare contempla el seu fill com a sí mateix millorat. El pare es coneix els vicis i les virtuts. Mai un pare per malvat que fos voldria que son fill heretés ses males arts.

Tot home guarda més o menys pregón un ideal religiós, i aquest ideal serà el del seu fill, perllongació de sa personalitat en el temps.

Es de llei natural, doncs, que la creència del pare sigui la del fill, i que allò que el pare estima, vulgui que el fill ho estimi també i amb més amor encara. Qui negaria, doncs, al pare el dret de transmetre la seva religió al seu fill?

Hem d'acatar encara que'ns desconso-li, que el pare luterà vegi de fer a son fill luterà i que un pare *convençudament i reflexiva* lliurepensador vulgui també fer compartir a son fill les seves opinions íntimes. Però aquest dret dels pares és positiu i no negatiu. Mai del món aquest dret del pare pot arribar a que el seu fill ignori la religió de la gent amb la qual ha de conviure. Consentiríeu que un pare de família digués: jo no vull que li ensenyeu gramàtica? Quin absurde: la gramàtica és per parlar i escriure: per relacionar-se amb sos contemporanis.

Potser voldreu llavors que l'Estat obri escoles exclusives, pels fills de pares protestants i racionalistes... Ni en aquest cas, escolteu-ho bé, ni aquest cas deuria l'Estat a nostre país ometre la ensenyança de la Doctrina catòlica. Vosaltres que defenseu la llibertat de consciència, amagaríeu a futurs ciutadans una creència—l'esperit religiós de la majoria de ciutadans de la nació—que potser ells, en ús de la mateixa llibertat, adoptarien?

Ah, però una ensenyança comparativa, una ensenyança electiva no és pas possible, bé ho sabeu. No hi ha solament una Doctrina: els coneixements s'engranen els uns amb els altres; hi ha p. e. una història; i l'Estat ha de defensar-la aquella història, a les seves escoles, perquè bé ha d'atendre a la seva propia justificació i conservació, i bé s'ha

d'apojar, a tal efecte, en l'assentiment de la majoria de ciutadans, perquè sinó no s'aguantaria. Si la ensenyança no és franca i les afirmacions del mestre no són ben rodones i ben valentes, migrada petjada deixarà la lliçó en l'ànima dels nois. Els *distingos* i la crítica no són per l'escola de primeres lletres. Ara imagineu una escola pública protestant, i conveniu llealment que o s'hi falsifica la Historia d'Espanya, la Historia de Catalunya, o és impossible que un nen protestant pugui estimar el seu país tant com un de catòlic. I aquest resultat l'Estat l'avaluarà?

I venim a parar que no ja en teoria, sinó en la pràctica el dret a l'ignorància religiosa és totalment fantàstic. Si ara, per fora, tothom s'aixeca espiritualment, si el racionalisme ja es bat endarrera, si el materialisme ja va caducant...! Deixeu que els petits coneguin al Crist. Quin mal vos fa: vosaltres mateixos, que tant crideu, què serieu, si, bé o malament, no vos l'haguessin ensenyada la Doctrina? Ni materia tindríeu per vostra rebel·lió.

Perquè voleu forçar la naturalesa de les coses? Teniu por al sobrenatural, — confesseu-ho — voleu amagar del noi el sobrenatural. És inútil; així com quan el rebutjeu, el natural retorna galopant, també retorna galopant el sobrenatural, per més que el foragiteu del voltant vostre. Retorna, però corromput i degenerat. Vosaltres, els «amics de la Veritat», obriu els ulls i mireu com deixeu el poble quan surt de les vostres mans. Quan conseguíu que no cregui en el Crist, creu en els esperits, en les sonàmbules i en els *curanderos*. Deixeu inactiva la facultat que tenen els homens de recerchar el sobrenatural, i quan els haveu tancat el veritable camí, el recerquen allà on poden. Com ho fareu perquè els nois que no's volen tornar cristians no's vulguin tornar tampoc espiritistes, com tants i tants mils de gent del poble que haveu descristianitzat. Impediu que tinguin una fe positiva i gloriosa, i no us fa res que puguin entregar-se a crencies ocultes i clandestines. Dieu: és en nom de la Ciència i de la Raó i de la Veritat que ha cundit l'espiritisme en el vostre baix poble anticlerical?

I goseu encara a cobrir vostres passions — vostra superbia viciosa d'intel·lecte, que no és més que això i res més que això el que vos fa moure — amb el sofisticat pabelló de la neutralitat, d'una neutralitat contra natura!

Si l'odi no us mou, què us mou, doncs? I si us mou l'odi, perquè aneu amb engany? Tingueu el valor de dir-ho, i potser ens entendrem millor i

tot encara; dos adversaris, si són lleals un cop explicada la causa de l'odi, i satisfaccions donades, encara poden tornar a estimar-se.

Mentrestant aquest espaventós problema de l'Ensenyança, en lloc de resoldre's, va embolicant-se tràgicament. Perquè si que n'hi ha un de problema de l'Ensenyança, però no pas un conflicte de principis com vosaltres dieu, sinó un problema tècnic i d'eficàcia; i a mida que vosaltres enfondiu en la esfera dels silogismes, aneu multiplicant obstacles en la esfera de les possibilitats pràctiques.

Ve't-aquí que ara uns se posen a la defensa i els altres a la embestida. I tots plegats, posant l'ànima en allò que'ls separa i divideix, en allò que'ls separarà sempre, obliden allò en que podrien treballar units i remeiar els malsurgents i veritables.

Oh, falsos apòstols, falsos pedagogs, inventors dels conflictes de principis: ve't-aquí que toqueu les cordes més vives de l'ànima, i ningú es recorda més que de la ferida. Com més acumuleu problemes fantàstics, més allunyeu la cura i atenció dels veritables. Qui pensa avui en l'ideal de l'alegria de l'ensenyança i del benestar del noi a l'escola: en la seva sanitat i esbarjo, en la dignitat ciutadana dels locals, i la dignitat ciutadana del mestre?

Tots els que ara us aixequen per redimir els nostres infants, perquè no vos aixequen per redimir les escoles públiques de la misèria i de la tenebra, els locals, aules, llibres, material, i esperit. Com voleu que l'ànima dels nois s'elevi i purifiqui entre mig de runes i mals endreços?

Ja està bé que's mogui cel i terra per la conservació del patrimoni esperitual. Però serem culpables si no estenem nostre interès pels nois a ço que ha d'ajudar a aguantar aquell patrimoni. Que no passi allò de salvin-se els principis i perdin-se les colonies. Els principis són la veritat de Crist; les colonies la educació del còs i de la intel·ligència. Però, escolteu, és que perdudes les colonies els principis se salvaran acàs?

Ara ens redrecem perquè no deixi d'ensenyar-se la doctrina, però no ens cuidem pas de saber si realment és ensenyada en llealtat i si és apresada en eficàcia. Sembla que un cop cobert l'expedient i assegurada en el text legal la obligació, ja estem tranquils de consciència. Ah! i vosaltres que protesteu de que s'ensenyi la doctrina, bé valdria més que protestessiu de que no s'ensenyi prou; de que la lletra de la doctrina és tot el més que els nois arriben a aprendre

de cor, com els soldats la Ordenança, però que de lallum de Crist no elsen arriba res, i que l'Evangeli resta per ells tant mut i obscur com si fossin els Diàlegs de Budha.

Perquè aquí, aquí és el gros i terrible problema. Com voleu que el poble l'estimi el Crist, si li ensenyen, sovint, de mala gana, en arcoves immundes, fosques i reumàtiques, plenes de pols i de terenyines; el Crist ha de consolar de les tristors de la vida, i aprenen a conèixe'l en major tristor encara! El mateix Sant-Crist que entre penjolls de mapes descolorits i cartels grocs de lletra morta, no evoca allí pas dolçors evangèliques, sinó menaces de jutjat municipal, és un Sant-Crist curial i oficinesc, com el retrat del rei, davant la funesta litografia del qual aprenen els nois del poble les primeres instintives rebel·lions republicanes. Tristesa i baf de cementiri arreu: obriu els *llibres de texto*, els epitomes i compendis, i se vos glaça el cor: I mai per un mai us heu cuidat de que el cor dels infants s'hi glaçava a l'escola pública? En mig del desert sols un llibre hi viu, ardent i etern, el Catecisme cristià. I aquest llibre, l'únic esperitual, l'únic enlairat que és possible trobar a nostra escola, voldríeu treure'l encara?

Jo voldria que cada escola fos una petita casa neta i alegre, ben destacada de les infectes aglomeracions urbanes i voltada de jardins, i que al capçal de la sala una gran pintura mural representés la escena evangèlica de Jesús i els nens. Ah, com se'l mirarien els petits al Crist, llavors. Com s'hi farien i l'estimarien. Que hi fessin l'estada amable i agradós l'estudi, la companyia de la llum, de flors i peixos, de la blancor, d'objectes atractius, de cares rialleres, de cançons i música...; voldria en un mot, estendre a *totes* les escoles d'Estat, a *tots* els nois pobres de les escoles públiques, els beneficis de pau d'esperit i joia de viure, que avui sols els sortosos alumnes d'alguns mestres precursors poden gaudir.

I demanaria per aquelles escoles, mestres tan candorosos i humils i alegres com els mateixos nois. Perquè no hi ha res més trist i desesperat que aquest mestre cavernós i fanàtic que heu engendrat, vosaltres els neutralistes, aquest tipus anomenat primarista, — el mestre laic espanyol, l'institutor francès — vanitós, pedant, cau de superbia vana, inflat com una granota, qui ama esclafar l'univers — el món de la matèria i el de l'esperit — com una paperina bufada, i tot trepitjar-ho, i tot trencar-ho com si perquè han llegit Hæckel a seixanta cèntims volum, fossin els amos del Temps i de l'Espai, com si abans

d'ells i per damunt d'ells *non fu cose create*.

Què us sembla, si deixessim en pau el Catecisme, i ens apleguessim tots, blancs i negres, per donar llum d'esperit i llum de sol a les escoles públiques?

Car és falsíssima, cent voltes falsa la vostra posició, neutralitzants; dieu, en què destorba el Catecisme a la escola bella, a la escola amable, a la escola joiosa, a la escola *eficaz*, a la més avançada i renovadora i humana Pedagogia?

Jo sé una escola on sempre els nens hi són i sempre s'hi està de festa. Tota ella és plena d'una gran claror dorada, riuen els murs i els bancs i els quadros i les precioses imatges dins els marcs, i les flors i els llibres i estampes atractives, somriuen els nens xamosos i somriu el mestre, com si fos un germà gran de tots. Hi ha a peu pla de l'escola un jardí flairós; per damunt dels llorers i dels rosers s'ovira un horitzó pur.

Jo parlava l'altre dia amb un pare d'un noi d'aquella escola afortunada i em parlava del mestre, com d'un sant. Plens de dolçor d'Evangeli els nois partien el berenar amb els vells que trobaven pel camí; cada dia dematinet abans de les classes donen tots plegats amb el mestre una passejada pels camps i per les fonts que volten la ciutat; i comença sota els arbres i vora la remor de l'aigua aquella ensenyança que no és sinó una conversa continuada i mai interrompuda, entre mestre i deixebles. Oh com l'estimen! I la imatge de Crist, i l'esperit de Crist i el Catecisme de Crist és amb ells i els hi dona «llum als ulls i força al braç» i alegria al cor.

I d'aquesta llum, força i alegria, en treuen els nois un gran amor pels altres homes i per la Ciutat i per la Terra mare. Llur esperit obert i viu és atret pel coneixement de les indústries i dels oficis, ells saben dels arbres i de les plantes i dels insectes i de tot ço que és viu i de tot ço qui fou viu en altre temps — oh, monomaniàtic que voleu suplir el Catecisme per les Ciències Naturals — i ells saben d'art i de música i de dansa i de ciència. — L'altra dia — me deia aquell bon pare — pel Sant del Mestre, van regalar-li sab què: un mapa en relleu de la comarca, el laborat sobre el terreny, i construir d'amagat, tot ell, pels infants mateixos. I ells prenen part, finalment, a totes les festes ciutadanes, el mateix a les conferències culturals com a les velles costums de l'avior, que el nou Esperit revivifica.

I jo sé, i he vist també una altra escola que té un nom com si diguessim «*Universitat Còsmica*», i ja vos podeu pensar ço que s'hi amaga sota la petulancia del

ròtul: és al cor dels barris populars, entremig de bordells, tavernes i cinematògrafs: és bissexual i fa pena veure els noiets i les noietes migrats i famèlics, sempre als balcons del pis — un primer pis — escoltant les blasfèmies i contemplant la munió fèrria i bullidora del carrer plebeu. Ve un dia que al dessota mateix s'hi instal·la un catau de vici, un d'aquests que'n diuen cafès cantants de barris baixos. ¿Què us penseu que l'escola muda de casa per això? Ah, no! I la escala i els voltants de la casa s'omplen de gent perduda; els menuts i els mestres, pugen i baixen barrejats amb els pinxos i les cambres, i els veig encara al balcó, abandonats de Déu i dels homens, abocats a la claveguera del carrer immoral. La escola i el cafè cantant, convivia! A les tardes, al cafè començaven les cantades de les choristes que ensajaven, i llurs espinguets inondaven les classes on s'ensenyava, com és natural, que «la Ciència lliberava l'home de les supersticions religioses, etc.».

Però al cap de poc temps va començar una lluita amarga, que no's pot explicar sense un tornar-se roig. El cafè cantant volia aixamplar el local i volia treure l'escola: l'escola, amics que'm llegiu, l'escola, l'«*Universitat Còsmica*», NO S'EN VOLIA ANAR. El propietari, al últim, la va treure, desauçant-la. Llavors, amics que'm llegiu, l'escola, obligada a marxar per força, va venjar-se. I

el darrer dia, mestres i deixebles d'ambdós sexes, feien malbé el pis, esquinçaven el paper, trencaven tots els vidres esbotzaven els armaris, obstruïen l'excusat, i deixaven obertes les aixetes... Avui acabo de llegir damunt un diari d'esquerra, un anunci de la inauguració del nou hostatge de la «*Universitat Còsmica*», «baluart del progrés pedagògic enfront de la ensenyança clerical que coacciona els cervells».

Quina tragedia la de l'ensenyança, a nostra terra! Un arriba a pensar si potser fóra millor retornar al temps antic, i restaurar la educació popular com la entenien els grecs. Gimnasia i Música: res més qu'exercici i ritme a l'aire lliure; a quell programa encisador de senzillesa, al qual els cristians afegiríem la Doctrina ensenyada de viva veu, com la predicaven els apòstols, com la ensenyava Crist mateix a les muntanyes i a les ciutats de la Judea.

Però no ens es pas lícit tornar enrera ni l'estímul magnífic d'algun triomf com el d'aquella escola plena de llum ens ho consentiria. Mes, en nostre camí vers l'aixecament total de la ensenyança, ja prou dur i penós de si mateix, vosaltres, oh gent que voleu dur-hi vostres odis i passions, cada dia aixequen muntanyes al mig del nostre pas.

R RUCABADO.

La consciència francesa

La pau escolar

No n'hi ha una altra de més necessària; poques n'hi ha avui de més difícils, més inestables i més amenaçades. Caldria pensar-hi un xic en aquesta treva curta dels lleures de Pasqua, si es permet que hom pensi en la pau cívica, en la concordia i en la mesura en aquest moment...

Jo soc un vell delegat cantonal, consagrat a l'escola primària, lligat a les institucions del meu país (prou que ho saben elles) i al corrent per la meua funció fins dels deures i les tasques de l'ensenyança pública en tots els graus. Recordo amb tristesa i pena un temps, no molt llunyà encara, que l'escola era més apacible i més pròspera que no és ara. L'anomenaven ja aleshores escola laica; l'anomenaven especialment l'escola primària, l'escola del poble. La política ni els polítics no l'havien encara invadit ni amanyagat; tenia bons mes-

tres i formava bons deixebles; atreïa i mereïa la confiança de les famílies; i no donava tanta feina al Govern. Els seus grans protectors, els qui s'interessaven més i millor pel seu pervindre, els grans mestres de l'Universitat, Jules Ferry, Spuller, René Goblet, el mateix Paul Bert, eren abans que tot homens de llibertat, francesos i patriotes; no somniaven per l'escola humil del poble un destí més alt que el de respondre a son mateix objecte, és a dir, servir dins de la seva mida, la ciència i la República; pel mestre públic, altre deure més greu que el de donar a sos petits alumnes, als nois del poble, nocions útils i bons exemples. Els millors mestres d'aquell temps, — i n'hi havia d'excel·lents, — sabien tantes coses com els d'avui i potser encara més, perquè ells s'aferraven modestament, per bon esperit, per tradició i per disciplina, a les essencials,

que no calia recordar-los; els millors alumnes passaven còmodament l'examen de certificat d'estudis; els altres sabien un xic de gramàtica, d'aritmètica, d'història, de geografia, de química agrícola i d'higiene rural, de moral pràctica: encara no se'ls havia iniciat en les gosadies de la moral independent i de les especulacions, un xic obscures per a petits camperols, de la sociologia revolucionària; hom s'accontentava de veure en aquells nois la llevar interessant de petits Francesos que hom volia educar i al mateix temps instruir; esperits joves per a desflorar, caràcters novells per a enmotllar, consciències primerenques per a il·luminar, i res més que això.

En aquells temps llunyans i feliços no's parlava pas, a tots els vents, de protegir i defensar l'Escola laica. Ella es defensava tota sola, constituint-se la primera i la millor de tota mena de proteccions, contra'ls mals llibres, les males infiltracions i les males pràctiques. Era generalment respectada, puix la trobaven encara més respectuosa. Ho era efectivament amb simplicitat, amb dignitat, envers tot allò que li pertanyia, tot el que anava més enllà del camp modest i definitiu de la seva acció, el quadre dels seus programes i la frontera dels seus drets. Els seus mestres, tant independents com els d'avui, però d'una altra manera, més digna i més elevada, eren més aviat esperits drets que esperits forts. Sabien per altra banda, per haver-los vist i oïts, que els esperits forts de capital de província són molt sovint cervells febles, que s'imaginen tenir grans idees quan llur pressumpció els du a çò qui resta fóra de llur competència i al damunt de llur nivell. Ells no s'aficionaven pas més als polítics de barriada dels quals menyspreaven els capteniments interessats, i les intrigues i ambicions dels quals desfeien al dia amb llur clarividència; els deixaven passejar al voltant de l'escola, sense obrir-los la

porta ni la finestra; no volien ésser, com a bons servidors de l'Estat, els fàmuls de ningú ni els corredors electorals de ningú; eren sords a les promeses i fins a les amenaces; per estar més segurs de conservar llur independència i de guardar llur dignitat, estaven prudentment a la reserva, en situació defensiva, i es tancaven dins del compliment de llur funció.

La complien bé, perquè ella era tota la seva vida. Així guanyaven en autoritat, en seguretat, tot el que alguns han perdut després tirant-se follament dins la política, dins el sindicalisme agressiu i inquietant, els uns perquè tenien per a la escola un altre ideal, els altres perquè tenien altres ambicions per a ells mateixos. En aquell temps llunyà de que parlo, els pares de família no's planyien ni somniaven en planye's. La laïcitat no era pas el laïcisme en l'estat agut i irritant; la persona i l'ensenyança de la gran majoria dels mestres oferia als pares totes les garanties. Sense abdicar per res dels seus drets i de la seva llibertat de ciutadà, el mestre no era pas un personatge polític actiu i militant. Sense fer catecisme als nois, els ensenyava una moral que no diferia pas sensiblement de la del catecisme, del qual per altra banda no cap moral pot diferir gran cosa; els explicava al mateix temps una història de França, tal com la demana el poble, breu, simple i viva: una història que no era injuriosa per a cap de les nostres glòries nacionals; que no tendia a estendre o disminuir en el noi res de çò que deu haver-hi dins d'una ànima jove: la idea del dever, l'altivesa de la raça, el respecte a la bandera, l'amor i el culte de la pàtria i també de la glòria...

Després ha intervingut la política, i la pitjor de totes, la política de secta, d'odi i de dissensions. Ella espatlla tot el que toca, fins la religió, quan hi introdueix el fanatisme, després de foragitar-ne la caritat; l'ensenyança popu-

lar, quan fa un ble d'antorxa i una arma de combat d'un bon element de cultura i de progrés. De des aquesta intrusió la pau escolar, que és sempre el desig de la bona gent, dels pares de família i dels mateixos mestres, ha estat perturbada. Ja no tornarà dins de la escola fins que la mateixa escola serà retornada a sos principis a sos costums i maneres d'altre temps. No és pas decretant l'escola intangible que la farà invulnerable, sinó fent-la inofensiva: ella no té d'ofendre voluntàriament ni la moral, ni la religió, ni la pàtria. Voleu que l'escola laica sigui respectada? Comenceu per fer-la respectuosa amb çò que exigeix respecte. Ella té a son càrrec les ànimes, les ànimes senzilles; prohibim-li el deformar-les... Un amic del poble, el fundador dels «Jardins obrers», el bon prebete Lemire, que no hauria d'ésser suspecte a ningú ni a l'Església, puix és sacerdot, ni a la República, puix és republicà, ha parlat molt bé darrerament, del respecte degut als nois. Els antics n'havien parlat ja, ben abans que nosaltres, en termes excel·lents. *Maxima debetur puero reverentia*. És una màxima que cal fixar a les parets de totes les escoles de poble; val més, per ella sola, que tots els discursos, totes les circulars, totes les amenaces.

Fóra debades i perillós adoptar, a favor de l'escola laica, lleis i mides d'excepció. No estaria pas més ben defensada, i esdevindria en canvi més antipàtica, com tots els privilegiats. La pau escolar no depèn pas de les lleis, sinó dels costums, i el pervindre de l'escola laica entre ses propies mans. Els seus millors amics són els que li diuen la veritat; els seus pitjors enemics són els polítics de cartró i els pedagogs d'estar per casa qui, sota el pretext d'obrir-li camins més amples i horitzons més elevats l'han apartada de mica en mica del camí recte i del sentit comú.

S.

(Traduït del francès per Antoni Sojorns)

Editorial Ibèrica, Balmes, 87. - BARCELONA

Institut d'Estudis catalans

NORMES ORTOGRÀFIQUES

Segona edició d'altres 10.000 exemplars * Número solt 10 cèntims

Grans rebaixes a centres polítics, escoles i altres entitats que treballen per a la difusió de la cultura catalana.

HIMNES HOMÈRICS: traducció de Joan Maragall. 2.ª Edició. Preu: **dues pessetes**. Cap alabança millor que fer avinent al públic que la 1.ª edició de la gran obra pòstuma del mestre s'és acabada amb deu dies justos.

EVANGELIARI compost per Mossèn Clascar. Un vol. en 8.ª de VIII-300 planes. És una obra magistral i clàssica que com cap altra fa glòria a l'autor. Rústega Ptes. 4, en tela inglesa Ptes. 5.

Llorenç Riber

Aquest poeta em fou revelat en les millors condicions per judicar-lo amb criteri espontani, verge d'influències i antecedents de cap espècie que poguessin sugestionar-me.

Com a jurat d'un certamen vaig rebre dels meus companys un vot de confiança per proposar la tria de la part poètica. M'enduguí a casa meua la garba de manuscrits en vers: tot fullejat-los, llàpici en mà, tocà el torn al poema, *Revertere Sulamitis!*...; i apenes obert, un perfum de cosa fresca i viva m'embaumà. Jo, perdent de vista la ponència, ja no llegia per calificar, sinó per pura delectació. ¿D'on venia l'autor? ¿Pot-ser de Catalunya? Quelcom recordava Mossén Cinto; però massa duia l'ambient de casa nostra, massa endins penetrava l'esperit assedegat, com un fibló d'abella, en les humils florineus indígenes, per no haver-se criat entre nosaltres. ¿Com s'explicava que el primer vol arribés tant amunt, i si no era el primer, com en tanta reserva s'havien mantenguts els començos? Amb la joia d'una felicitat troballa, doní compte a mos companys, i tots repetiren a chor la meua exclamació: ¡Un poeta!

A l'obrir-se els plecs en la festa del certamen, comparagué a rebre el premi un jove d'una vintena d'anys, amb hàbit sacerdotal: En Llorenç Riber. Jo sense conèixer-lo de vista ni de nom, havia saludat la triomfal aparició.

No era una promesa, era ja una realitat que s'imposava. Però si voleu que fos una esperança, la trobareu en aquest llibre esplèndidament confirmada.

En el poemeta anònim, esbelt i florit, se m'apareixia la silueta d'un bergantell abrinat, d'ossada lleugera i línies suaus; un poc allanguides per la creixença ràpida. Després el pit s'aixampla i el ritme del pols es més enèrgic. I ara com abans, i més que abans, té l'avidesa de uns ulls encaradits, fàcils a la meravella, l'esquísida impressionabilitat que intensifica les imatges i dona al poeta ço que'n diríem visió ponderativa, si no fos el poeta probablement l'únic que veu just.

Ell, ademés, demostra que la salut moral es compatible amb els subtils estremiments i la delicada percepció de matisos; i que el seny no fa mosa per assolir l'exaltació de l'estre.

Ni a l'autor ni als seus íntims he demanat que'm contessin la seua vida. ¿Per què? Les poesies diuen d'ella lo més interessant.

Nasqué i fou criat en un petit poble

de Mallorca. Sens dubte hi ha molins, caminois llargs que a un cap tenen el cel i a l'altre tenen la vila; sembrats curulls que un sol ardent madura; olivars ungits de pau divina, esquelles de remats dispersos que «piquerolejant degoten plor de ferre»; església colrada que vessa pel Maig agònic, olor de flors marcides, turons per a muntar-hi a veure enfora la mar gran, la mar d'on ressurt el dia «qui esqueixa» en part sagrant l'abisme qui el congria». D'allà veia la lluna «amb un turbant d'argent»; del seu somriure de malalta s'enamorà son cor, i plorà de gelosia quan el mar amb un llarg bes la xuclà tota.

Les cases son menudes i netes, com a copes d'or; i les cadires són blanques; en la vella pastera tova el pa del blat roveïó. De pa negre i poesia se nodreix l'infant. Seues són la primera figa flor i les mores dels camins. Son pensament vola com una cadenera de brot en brot; i la cançó passa sobre son cor com un buf sobre la cendra de foc colgat.

Però vé el temps que ha d'anar a ciutat pels seus estudis. Farà plorar l'ombra de Virgili component en nom d'ell versos encarcerats, oblidant els temes vius pels temes de retòrica estantia. No hi ha perill. Els temps muden. Les escoles d'humanitats ja no són tant poc humanes; i ademés, el minyó té un fort temperament poètic a prova de contagis. No grellerà la flor de poesia. La fada invisible que besava son front d'adolescent, s'asseurà devora ell en el banc de l'aula. De la ensenyança clàssica, del tracte espiritual amb els Profetes i els Sants Pares, en sortirà provist de noves forces, i més sensible que mai als atractius de la vida pagesa. Aquest és el natural efecte de les excursions pel món de la cultura, quan el qui passa per Grècia, Roma, Weimar i París, és verament un artista patrici.

El pageset d'antany, torna culte i elegantitzat amb les finors del modern dandisme literari. Mes, al trobar-se pel vilatge o pel camí amb els amics d'infantesa, la vella que surt a mirar el cel i remugant «pluja segura», deixa la filosa per entrar la bugada; les nines d'ulls de violeta i cabelleres de lli, el porqueret de la pel·liça que el dijous és a Inca i els dimecres a Sineu, el ca de mirada humana, l'aufàbrega estufada i finestrera; los escomet amb la rialla als llavis, i té per ells salutacions escaientes i rimas de «sò cortès».

De l'adolescència conserva tal volta el gust ingenu per l'estil hiperbòlic i en-

diunenjat; però l'hipèrbole en sos llavis, atreu amb calor de vida. Té l'ardiment imaginatiu; el dò de traduir les sensacions en formes tebies i lliscantes com plomigó d'aucell. Té sobre tot el sentit de la gràcia.

Ens complauen la sumptuositat i elevació de l'oda *Al alt En Jaume* i l'endressa *A Mistral*: però més encara ens corren els sonets *Més amunt*. En la altura solitaria replomen damunt l'abisme les ruïnes del castell. Al toc d'oració de la campaneta crismada, tornen de la plana els corbs de dos en dos, com a monjos. Se'n posa un sobre la torre, meditatiu. ¿Què hi fa cada horabaixa? El poeta saluda i venera «l'aucell estil·lita».

Davall ta immòbil foscura
quina ànima de candò!
Ets ple d'anys i de dretura
com un sant Hilarió.

I l'esperit vibrant d'emoció, com la corda d'un arc, llança el dard del pensament cap al Libanus, cap al temps de misteri en que els profetes «d'un geste de la mà esquerra feien esclatar el tro». Fixeu-vos en la gentilesa i la solemnitat d'aquestes estrofes.

En les millors d'aquest llibre, fins les de més exaltada idealitat, hi palpita el realisme de les coses viscudes. Així, de les belles poesies *El gran Pan es mort* i *A un Crucifici bisanti*, incloses en les *Cordes de salter* ¿quina esculliríem? La evocació del Crist sobre la mar, tocant amb els peus llagats el fons de l'ona i amb el front el sol pontifical, i amb la destra on fulgura l'anell, obrint el llibre de sèptupla tancadura, té singular magnificència; però el poeta, pàlid d'esglai troba accents més entranyables i més apocalíptics davant el Crucifici, ple de pols i floridura ignoble, amb la testa descoronada i un braç desenclavat:

M'heu feta por. Turbulenta
la sang dins mi s'ha glaçat.
Dins vostro'n pit sollevat,
ronca un pantaix de tormenta.

Encara me par que senta
el crit: *Tot s'és consumat!*
que com un tro ha esqueixat
vostra boca sangonenta.

Altres tant, i més, podríem dir de *Processó humil*. Aquí el cantor degué fruir aquella gran alegria de que parla l'autor del *Poema Paradisiaco*, perquè trobà la avinentesa de vessar a doll, en calzer adequat, les essències més íntimes. Passa la Custodia, i la fesomia d'un paratge rústic que'ns és familiar, se transfigura, però transfigurant-se no s'esborra el seu caràcter, sinó que s'accentua més que mai. La rosella vibrant d'adoració, el

cabrit que bela estorat, el bou qui s'agenolla, l'olivera qui mostra el tronc leprós, el blat qui llambreja com l'armadura vasta de Saul, els llençols ben olents de castedat en les finestres, la murta pels carrers del llogaret... tot és nostre, ben nostre, i tot s'orientalitza i se ungeix de santedat, com si l'exaltació de la fe li hagués infosa l'ànima de Palestina.

En Riber no té sempre amb sí mateix la crueltat necessària per sacrificar qualque fragment: hermós a l'harmonia o la proporció del conjunt, per contenir la impetu del verb, imposant-se les pauses que convenen a la llei del ritme. Venturós aquell a qui no pot fer-se altre càrrec que l'excés de coses boniques. Amb les perles sobreres de tal o qual joia n'hi hauria per una altra.

Les petites incorreccions, si existeixen (perquè no faltarà qui les negui) son tributs voluntaris a modes més o menys *fashionables*; però, lícites o no, sincerament ho dic, fan ressaltar la clara limpidesa, la musicalitat *verlainiana*, que és un dels atractius del nostre poeta. Sols en la veu pura i argentina se nota la petita aresta que no's percep en la gargamella regullosa.

Si em vol creure En Riber prengui no més consell del seu gust natural per acceptar o no certes novetats que l'*high-life* literaria introdueix. Qui té l'instint gentilici de la bellesa no ha mester sebre com Jorge Brummel se feia el nus de la corbata. Abandoni's al propi sentiment, amb perfecta confiança. Ell potser no li consenti mots un poc estremosos, com aquell *serafisme* de la Seu radiant, que recorda no tant la Seu nostra com la propensió del gòtic modern a perseguir l'espiritualitat en formes agudes i afilades. Ell li dictarà piadoses melodies de dolor i resignació com els sonets *Al bell costat de la germana malalta*. Ell li trameterà l'ardent alè que feconda d'entranyable vitalitat una llengua selvàtica, com el vent salobros de primavera fecondava l'egua virgiliana. Ell impregnarà de perfum rural i senyorívol estrofes tant saboroses com els *Stramps a llaor de la Mare de Deu de Sant Salvador*.

Vos tira més la terra o la mar blava?

Voleu ésser pagesa o marinera?

En el cor de les nostres muntanyes queden encare exemplars d'una noble raça pagesa. La figura més típica n'era la Madona de la masia solitaria. No sé quina simplicitat aristocràtica, quina casta dolçor, quina senzilla garridesa de fesomia d'ànima, de llenguatge, semblaven fer-ne la depositària de les més pures tradicions insulars. Mirava aprop

amb ulls vigilants i mirava lluny amb ulls somniadors. Era la musa representativa del petit món que presidia, compartint la dignitat patriarcal del seu home, qui tenia el tractament d'*Honor*. El drama silenciós de la natura, sempre el mateix i sempre variat, li parlava de Deu i mantenia el repòs i l'alta del seu pensament.... Llegint molts dels versos d'aquest llibre me sembla sentir la veu estil·lada i acaricianta d'aquella musa.

No insistiré per explicar com és aquest poeta, ni tal volta ho lograria. Recordau-ne qualqu'n dels consagrats. Els crítics coincideixen en l'acatament, però

tots el defineixen de distinta manera. Lo essencial és afirmar-lo, no definir-lo.

¿Voleu conèixer En Riber? Llegiu-lo i repetireu amb mi: ¡Un poeta! Que ja és dir-ho tot. Passen anys, passen generacions i no'n surt un exemplar autèntic. Per això, si en neix un com aquest, entre nosaltres, valdria la pena que el baluart de Sant Pere l'anunciàs amb vint i una canonades.

JOAN ALCOVER

Tal és el pròleg del llibre *A. Sol i xent* (poesies den Riber) del qual avençarem dues belles mostres la passada setmana.

El millor *Cafè* és el torrefacte de *La Estrella* - Carme, (Davant de Betlem).

SENTITS

De la nostra cova interna hem tret una idea a la llum, i una vegada la hi veiem comença l'adonar-nos que la bevolem, i per a treure'n les seves germanes tornem a internar-nos a la cova. Al collir una flor que'ns agrada ens n'emportem una altra que sense saber-la-hi floria en la mateixa branca. Al estirar una cirera ens n'ha seguit un penjollet.

Semblantment la idea inicial del article d'avui és una seducció de una altra idea del de la setmana passada. Allí, especialitzant-ho en el sentit de la vista ens plavia suposar que en el tocant a la sensació cada edat tingués el seu privilegi: l'home el de la raó il·luminant-li les coses materials, l'infantó el de veure la qualitat, colors i límits de les mateixes amb una monstruosa exactitut, ja que al infantó la visió material no li vé destorbada de cap pensament agè, ni comparació, ni prejudici. I que el noi, entre l'infantó i l'home tingués també un privilegi en el mirar: la perspicàcia, aquella que fa de alguns nois tan bons observadors i llestos caçadors de símptomes.

Doncs ara daleixo un plaer dels ulls en el qual amb la llum raonable que'm capacita per a trobar el goig en la matèria s'hi ajuntés el privilegi de la sensual monstruosa exactitut amb que suposém presentar-se als ulls del infantó els colors, límits i qualitats de les coses. I aquest plaer del sentit penso que pot obtenir-se o al menys aproximadament. Però, posant-hi la voluntat. El privilegi de la sensual exactitut en l'ull del infantó, no el readquirirà are l'home si no posa a contribució la seva potencia de voluntat. Allavors és quan la terra se li mostrarà nua altra vegada.

Mireu-se una branca de cirerer. M'afiguro tres maneres d'arribar a disfru-

tar-ne: o fonent-se en ella: ho fa el naturalista, o deixant-se'n agradar, sense voluntat pròpia: ho fa el sommiador, o fent-se primer ben capaç de tots els motius que hi ha en ella per al nostre goig sensual, detallant-los amb amorosa voluntat, i després d'això gaudir-ne sempre més: és l'home que disfruta. Com aquest em plau mirar la branca florida.

Anem a trobar-los així els arbres aquesta primavera; no pas deixant que'ns apareguin plaents a on i quan vulgui l'atzar i no sobent-ne dir el perquè. I veureu d'aquí endavant quin disfrutar de la terra en primavera. No hi haurà cirerer en flor que no us faci senyal d'un troc lluny, ni branca de cirerer al mercat de les flors que us passi per alt.

Però primer caldrà haver-hi anat amb la ignoscència infantívola del qui descobreix, sense envejar el savi que's confon amb l'arbre evitant caure en la apatia del sommiador, que la seva sensació de quan el sorprén un arbre florit no li és gaire diferent de la que li dona un floc de boira sobre un vellut de muntanya.

Anem-la a trobar la bellesa. ¡Ah, matèria! Vinc a la reconquesta d'aquella sensual exactitut amb la qual et retrataves en els meus ulls d'infant, que allavors no podia disfrutar-ne. Tu em fascinaves de petit. Ara soc jo el que't fascinaré clavant-te els ulls amb voluntat enamorada i et faré cantar.

Parant-m'hi així és com el cirerer en flors m'ha dit: La meua florida blanca esclata en tous de dalt a baix de cada branquilló i arràn. Primer cada branquilló et semblarà un bastó enflocat, però si em mires mellor veuràs que més que en aqueixa disposició les meves flors s'agrupen en boles blanques molt acostades de cap a cap del branquilló.

I el codonyer, volent-ho jo, m'ha dit: Així com has vist el cirerer florir espès, a mi les flors em neixen de una a una, espaiades al cim de les fulles vert clares d'oval gentil. Així posades al cim de les rames piquen d'un clar alegre la tendresa de la meva copa. El castanyer que florirà un d'aquests dies se m'assembla en el florir, sinó que ell es fa alt i espès degrossa fulla com una muntanya flonja, podria ésser el meu besavi.

Cada quantes fulles en ell s'agrupen en un plomall desmaiàt, com altres tantes flors de fulla, i al cim, al cor de cada plomall vert, les veritables flors s'hi encenen com bengales clares i espaiades resseguint el llom de la montanya espessa del fullatge. Però si la veiessis d'aprop cada una d'aqueixes flors còniques veuries que no és una sinó un aplec de floretes reunides en tal forma.

I el presseguer, volent-ho jo, m'ha dit:

Les meves flors rosades són de les més fidels a la seva mare. Em creixen arrapades a la branca, gairebé amb tant d'amor com les de la prunera. Però les meves tenen més bons colors i son més bones moces.

Quan a la primavera passada vaig començar de mirar-me així la terra florida iquina vergonya de pensar en aquell altre temps que tot veient-lo florir a casa mateix, al preguntar-me a quin mes floriria el cirerer m'hauria quedat sorprès, i al demanar-me la mena de la seva florida hauria respost: —Em sembla

que tira a blanc.—Ara, no, ara en tota la primavera hi ha una cançó que va dient: goig de la varietat en la unitat de la terra.

Secrets així us dirà la Primavera, però hem de sol·licitar-la. Potser caldrà passar per la humiliació de fer el savi sense ser-ho, parar-se a l'ombra florida de cada arbre amb llapiç i paper per a anotar similituts i divergències, i això, en el color, en la disposició, en la olor i en el tacte. La carretera d'Horta fins a Sant Andreu el plà del Llobregat, la vall de Montcada son llocs on no hi ha mai gaire bella gentada. I tampoc no és de temer que aqueixa mena de indagació detallada us faci mal de miopia. La primavera que vé ja, aspirareu tot el secret i les diferències de cada florida sense necessitat de detallar-ho. Però cal començar guanyant-s'ho. I si mentrestant us laça l'esforç dels ulls amb que la voluntat es guanya el gaudi de la terra ¿què hi fa? Els prats son amples i amb gran troç de cel assobre, un cel on colors i formes son una sola sensació lluminosa de llibertat. O sinó, cloeu els ulls i ajeguts arran del coixí d'herba, sentint-ne l'halé a la galta, i entorn la olor de mel que agermana moltes flors camperoles, i el cant de la merla, venint aplegadamente a ajocar-se en l'orguen sensibilitíssim del vostre cap, somnieu com infants en l'arbre que acabeu de descobrir.

La Primavera és nostra.

JOSEP LLEONART

CABRÉ

◆ Próxima inauguració ◆
JOIERIA ■ PLATERIA ■ RELLOTGERIA
◆ ◆ Rambla del Centre, núm. 30 ◆ ◆

Per la lectura de textos catalans antics

Cada vegada que assistim a una conferència sobre literatura catalana antiga o algú de nostres amics ens honra particularment amb la lectura de qualque treball d'investigació sobre la personalitat d'algú de nostres clàssics mig-vals i per justificar una apreciació pròpia o per posar de relleu els trets característics de les composicions, arriba la lectura d'un fragment pres a voltes al atzar, a voltes escullit amb cura, sempre se'ns ocorre la mateixa pregunta: Es que aquest passatge, és que aquesta estrofa no podria, no deuria llegir-se d'altra manera? I si és aixís, com?

Per regla general nostres textos mig-vals se llegeixen com si fossin escrits al dia d'avui. El lector d'un capítol de

la Crònica del Rei En Jaume no canviarà en el més mínim la tònica de la seva pronunciació en passant a la recitació d'un passatge de Tirant lo Blanch, les inflexions de veu que percebrà l'auditori escoltant p. ex. les sublims estrofes del *Cant esperitual* de Ausias March seràn les mateixes que oiran de boca del qui declami la *Oda a Barcelona* del immortal Verdager. I lo propi succeirà quan se tracti de donar a conèixer extractes d'escriptors mallorquins, rossellonesos o netament provençals. En les presents ratlles abordem una qüestió purament de fonètica general sense voler baixar a apreciacions sobre del ritme i musicalitat de la frasa, elements de sí ja molt més difícils de reconèixer i impossibles de reconstituir pel que's

refereix a etapes que ja han passat probablement senceres a l'història.

La llengua parlada avui no és pas formalment ni de molt la mateixa que's parlava a l'edat mitja. Si no disposéssim d'altres arguments per afermar-nos en aquesta asserció, bastaria observar lo que passa en tots els dialectes. L'evolució continua en tots els ordres és la llei essencial que regula el desplegament de la llengua. Sense evolució, sense modificacions successives, inapreciables en llurs començos, sols manifestes quan ja son complides, una llengua passa a la categoria de morta. El *llavre* de Heraclit és el principi condicionant de la seva vida. Aixís se comprèn que'l català central actual, i el propi pot dir-se i provar-se de las demás llengües, presenti un sens nombre de fenòmens d'ordre purament fonètic que no devia pas presentar el que's parlava antigament. Consignarém els més principals en ordre al objecte d'aquest article, no atenent a un fimerament filològic.

La etapa del *sò fosc* actual que per major claretat representem per *e*, fonema neutre, indefinit en el qual han vingut a confondre's totes les *a* i *e* en posició àtona, aixís com la seva paralela *u* producte total corresponent a les *o* i *u* en iguals circumstàncies, no sembla pas ser un fet ja consumat desde'ls primers temps de nostre vulgar; el desequilibri o resultat contraproduent, o com vulga anomenar-se, que observem en el tractament de les vocals tòniques apartant-se en llur qualitat d'obertes i tancades en relació amb els sons etimològics les lleis dels quals ben precises no s'han pas determinat encara, no existí segurament en les èpoques reculades de nostra història; la pronunciació de la billavial *b* per la doble forma escrita *b* i *v* no no deu datar tampoc de la centuria passada; la articulació medi-palatal del fonema que ortografiem amb *ll* no ha tingut sempre'l caràcter que ofereix en nostres dies ni ha correspost tampoc sempre i indistintament a grafies diversament combinades; l'element explosiu component essencial d'una consonant africada com en *metge*, que nosaltres hem perdut a la inicial de paraules com *joc*, *jove* pronunciat *tjoc*, *tjove* en molts dialectes, degué ser general en altre temps en nostre domini llingüístic, com degué ser-ho també la emissió de la *t* final travada (*salt*, *sant*) i la de la *r* precedida de vocal en igual posició amb dues perdudes avui, la darrera però restablerta en un determinat nombre de cassos.

Doncs bé; si la llengua antiga tenia aquesta riquesa de fonemes i particularitats (n'hem senyalat no més que una part) que no posseeix l'actual, fonemes

que ha anat deixant en la seva lluita continuada per la vida, ací perdent allà guanyant, perquè no hem de restablir-los sisquera per un moment donat, perquè no hem de comunicar-los nova vida? Perquè hem de privar a la llengua veneranda dels pergamins i dels incunables, d'un colorit d'època que tant havia d'escaure-li i li ha d'escaure encara quan la volem retreure a lluir com llua en els seus bons tems de gloria? Naturalment, l'aplicació passadora de la fonètica històrica a la lectura d'un text antic qualsevulla, presuposa el coneixement precís de les etapes d'evolució experimentada per els sons, presuposa abans que tot tenir fixada en lo possible la llur cronologia. I això fins si convé per els diferents dominis dialectals. Malauradament aquests extrems indispensables estan encara ben endarrerits per el català i no podem menys que desitjar que'ls filòlegs ens aportin la solució el més aviat possible. Però malgrat tot hi ha una sèrie de punts de vista, precisament els indicats més amunt, que creiem que farien bé de no oblidar els nostres llegidors de textos. Tot i suposant que no siguin encara incontrovertibles, ans bé susceptibles de correccions i d'esmenes, la lectura d'un text mig-eval feta distingint clarament les *e* de les *a* àtones i les *o* de les *u*, pronunciant les *e* i les *o* tòniques tancades o obertes segons llur qualitat originària, articulant diferentment la *b* i la *v* conforme indiquen les grafies, (la *ll* ofereix més dificultats), restablint l'element explossiu sonor o sort de tota *j* o *x* inicial amb llurs variants equivalents, articulant totes les *t* i *r* finals, entre altres fenòmens que podríem aduir, aquesta lectura diem que estém seguríssims que s'acostaria més que cap altra de la fonètica dels autors antic. I ara no parlém del provençal que conta amb prou treballs d'investigació que poden ben servir de guia a qui vulgui utilitzar-los.

Tenint compte de l'arrelada que està la manera de llegir els textos antics sense forçar gens el sistema fonològic del català actual ni fer atenció a la multiplicitat de fonemes que'ns indiquen les lletres, l'idea que acabém d'apuntar tindrà tal vegada per alguns quelcom de revolucionari (!) altres pot-ser hi veurán la pretensió, molt lluny de nosaltres, de voler passar per innovadors originals contradient una costum inveterada. Als uns i als altres observariem no obstant que la idea en si no és nostra l'únic que fem nosaltres és en tot cas proposar-la per que s'apliqui al català. Per molts ja és cosa prou sabuda l'escrupolositat amb què es procedeix en les altes escoles estrangeres al llegir en veu alta en

les aules els passatges dels textos que s'han d'aclarir i d'interpretar, i la cura proverbial que posen els professors en no deixar passar errada ni confusió de fonemes de la llengua viva a que pertany el text de la mateixa en una de les seves èpoques històriques. I efectivament el llarg treball d'estudi comparatiu de totes les formes d'un text publicat críticament, condensat en poques pàgines, be ha de servir per quelcom més que per establir les seves lleis fonètiques; al capdavant, la lectura del text segons l'anàlisi de síntesi fonètica que l'acompanya sovint com a part indispensable d'una gramàtica parcial, no és més que la seva aplicació pràctica i directa. La possibilitat d'errors en la pronunciació històrica deguda a la manca de fixació absoluta en la cronologia dels fonemes, i que ja hem indicat per el català, ocorre també en les llengües romàniques i germàniques i amb tot i això ni mestres ni deixebles se permeten mai llegir p. ex., amb fonètica francesa o alemanya actuals les sòbries *laissez patriótiques* de la *Chanson de Roland* o la valenta dedicatoria *ad Ludovicum* de l'*Evangelari* de Otfrid.

Si és que amb la lectura dels textos catalans antics amb català d'avui, se pretén evitar una discòrdia entre dugues pronunciacions diferents, llavors serà bo estendre i unificar en lo possible tot el llenguatge i com el llenguatge no's compón solament de fonemes sinó també essencialment de formes múltiples; que's catalanitzin amb català d'avui totes per un igual i comencin de reproduir-se per *-au* o *-eu* les segones persones plurals dels temps dels verbs escrits sovint *-ats* i *-ets*, i es girin els

perfectes senzills en perfectes perifràstics, i s'unifiquin els infinitius i els subjuctius de delicioses formes arcaïques i faci's el mateix traduint el lèxic allà on la semàntica no s'acordi amb l'actual, i arrodoneixin-se les frases segons la sintaxi moderna i aixís procedirém amb tota llògica. Ara si és per un excés d'escrúpul que no volem apartar-nos de nostres hàbitus, resignem-nos i esperem la nostra primera *Gramàtica històrica* feta amb basa científica i si's vol més, esperem encara la publicació de l'*Atlas lingüístic de Catalunya Mallorca i Valencia* que'ns permetran orientar-nos fàcilment sobre totes les varietats dialectals posant-nos aixís en via segura de llegir a nostres avant-passats com nosaltres desitgem i ells se mereixen.

P. BARNILS

Refredat!

Es gairebé cometre un suïcidi el confiar en la quinina sola, el whiskey o certs *brevatges casolans* pel guariment dels refredats, tant generals ara a tota Espanya.—Ningú hauria de descuidar un refredat, perquè freqüentment degenera en pulmonia o influença, i de vegades en consumpció.—El resultat dels anomenats remeis de refredats es difícil de saber; el que es ben segur es que no hi ha refredat recent, crònic o agut, per molest i obstinat que siga, que no alleugin desseguida i no guareixin eficaçment en vintiquatre hores els PELLETS DEL DOCTOR MACKENZY.—Suspenden els estornuts, la mucositat del nas i el llagrima febril dels ulls. Aclaren el cap i esmenen tot aquell malestar del cos que produeixen els refredats. Tonifiquen l'organisme i eviten l'engunya que causa al dormir, un refredat. Reblaneixen el pit, faciliten la expectoració i guareixen la tos.—Caixa, Pessetes 1'50.

Càtedra de Llengua Catalana

III

Vocals àtones de les síl·labes pretòniques. Eren cinc en llatí vulgar: *a* (provinent de *a*, llarga o breu), *e* tancada (de *e* breu, *e* llarga, *i* breu), *i* (de *i* llarga), *o* tancada (de *o* breu, *o* llarga, *u* breu), *u* (de *u* llarga).

Heu's aquí el quadro dels seus reflexes novo-llatins:

	<i>a</i>	<i>e</i>	<i>i</i>	<i>o</i>	<i>u</i>
It.: <i>a</i>	<i>a</i>	<i>i</i>	<i>i</i>	<i>o</i>	<i>u</i>
Rum.: <i>a</i>	<i>a</i>	<i>e</i>	<i>i</i>	<i>u</i>	<i>u</i>
Cast.: <i>a</i>	<i>a</i>	<i>e</i>	<i>i</i>	<i>o</i>	<i>u</i>
Port.: <i>a</i> [<i>ə</i>]	<i>a</i> [<i>ə</i>]	<i>e</i> [<i>ə</i> , <i>i</i>]	<i>i</i> [<i>i</i> , <i>ə</i>]	<i>o</i> [<i>u</i>]	<i>u</i>
Fr.: <i>a</i>	<i>a</i>	<i>e</i> [<i>é</i> , <i>e</i>]	<i>i</i>	<i>ou</i> [= <i>u</i>]	<i>u</i> [= <i>ü</i>]
Cat.: <i>a</i> [<i>ə</i>]	<i>e</i> [<i>ə</i>]	<i>i</i>	<i>o</i> [<i>u</i>]	<i>u</i>	

El cat. en els dialectes oriental ha igualat la *a* amb la *e*, i la *o* amb la *u*. El mallorquí conserva *o* diferent de *u*, però *a*=*e*, i el valencià *a* diferent de *e*.

Així doncs:

Cat.	<i>a</i>	<i>e</i>	<i>i</i>	<i>o</i>	<i>u</i>
Cat. oriental. . .	<i>ə</i>		<i>i</i>		<i>u</i>

Exemples:

	<i>carbone</i>	<i>hibernu</i>	<i>jurare</i>	<i>desertu</i>	<i>potere</i>
It.: <i>carbone</i>	<i>carbone</i>	<i>inverno</i>	<i>giurare</i>	<i>deserto</i>	<i>potere</i>
Rum.: <i>carbune</i>	<i>carbune</i>	<i>iarna</i>	<i>jurà</i>	<i>desert</i>	<i>puta</i>
Cast.: <i>carbón</i>	<i>carbón</i>	<i>invierno</i>	<i>jurar</i>	<i>desierto</i>	<i>poder</i>
Port.: <i>carvão</i>	<i>carvão</i>	<i>inverno</i>	<i>jurar</i>	<i>deserto</i>	<i>poder</i>
Fr.: <i>charbon</i>	<i>charbon</i>	<i>hiver</i>	<i>jurer</i>	<i>désert</i>	<i>pouvoir</i>
Cat.: <i>carbó</i>	<i>carbó</i>	<i>hivern</i>	<i>jurar</i>	<i>desert</i>	<i>poder</i>

No serveix la regla de distingir *a*, *e* i *o*, *u* segons el llatí clàssic; podria servir si es tingués en compte que la *e* pot venir de *i* breu, i si les perturbacions que sofreix el desenrotllament natural de les vocals estigués subjecte a regles, cosa que no esdevé sempre, encara que sí en alguns casos, puix *a* davant de *x*, *ç* o certs altres nexes dona *e*, com *lacte* que dona *llet*, i *lactuca* que dona *lletuga*; també *o* davant dels mateixos nexes dona *u*. Les vocals neutres, però, han estat subjectes a una infinitat d'influències que no sempre es poden traduir en lleis.

A voltes es pertorba la evolució natural de les vocals pel contacte de certes conso-

nants, per una posició especial, per les vocals que segueixen a la vocal àtona, però això no sempre és igual. Noti's per exemple:

Per la posició dins de la paraula, tota *a* inicial en rum. es conserva, i la *e* inicial es torna *a*. En port. es conserva la *o* inicial.

Per contacte amb consonants labials, les vocals s'arrodoneixen; així, en it.: *domandare*, *domani*, *dovere*; en fr.: *buvons*, *fumier*; en cat.: *romandre*; en cast.: *obispo*; en rum.: *pacat* (*peccatu*), *batrin* (*veteranu*). En aquesta darrera llengua la influència, doncs, s'exerceix a la inversa, essent general en el domini romànic la influència de les labials.

Altres consonants que tenen influència són les palatals; així en fr. és quasi constant el canvi de *ca-* en *che-*: *caballu*, *cheval*; però si segueix una *s*, subsisteix la *a*: *castellu*, *chastel* (antic). També tenim *tilleul* en lloc de *te*; *jannariu* dona en llatí vulgar *jennariu*, d'on it. *gennaio*, cast. *enero*, cat. *gener*, que s'escriu al costat de *janer*; *juniperu* dona cast. *enebro*, cat. *ginebre*.

Altra influència és la de les vocals tòniques que segueixen. En són exemples:

La successió de *i-i* produeix *ei*; *vicino* dona en llatí vulgar *vecinu*, d'on, cast. *vecino*, cat. *vehi*, fr. *veisin*, *voisin*. En fr. antic, *fenir* per *finir*. En cat. *spiritu* ha donat *esperit*; *medicinà* i *vigila*, són pronunciats sovint *medicina* i *vigila*. En cast. antic teníem *escrebir*, i és viva la pronunciació *ministro*. Això és llei en portuguès, on *ministro* és pronunciat *menistru*, i com cas curiós pot citar-se en aquesta llengua *privilegiado*, pronunciat *preveligiado*.

La *o* seguida de *ó* tendeix a passar a *e* o a vocal neutra. *Rotundu* dona en cast. *redondo* i en fr. *reond*, *rond*; *profundu* dona *preón*, *pregón*; *formosu* dona en cast. *hermoso*. En el llenguatge ínfim són freqüents les pronuncies *palmó* i *precurador* per *pálmó* i *procurador*.

Fenòmens d'assimilació. A en síl·laba tònica exigeix *a* en la síl·laba anterior. *Silvaticu* és en llatí vulgar *salvaticu*, d'on, *salvatge*, *salvaje*, *sauvage*; *verbactu*, *varbactu* ha donat cast. *barbecho*, i en cat. tractant la *v* inicial com la doble *v* germànica (*warbactu*), *guaret*, *goré*; *bilancia*, *balancia* dona *balança* i *balanza*; *metaxa*, *mataxa* dona *madeixa* i *madeja*; *ceramen*, *aramen* dona *aram* i *alambre*; *filicaria*, *falicaria* dona *falguera*. Altres vegades es tracta d'una senzilla tendència general a introduir la *a* inicial, com en els mots *ilicina* i *elemosina*, que donen respectivament *alzina* i *almoína*.

Certes inicials rares són substituïdes per altres molt corrents, així *as-* es torna *es-*; *auscultat* (esdevingut *ascultat*, segons llei de totes les paraules que tenen *au* i la síl·laba següent *u*) havia de donar reflexes en *a-*, però essent *as-* una combinació inicial rara, es formà *escultat* per assimilació amb les paraules en *es-* que són nombrosíssimes, i provenen de les llatines en *ex-*.

Una altra causa de perturbació és la següent: *Potere* ha donat *pouvoir*, però *il peut*;

il pleut correspon a *plouvoir*. La forma de l'indicatiu ha influït en l'infinitiu, i així tenim *pleouvoir*.

De vegades hi ha veritables inversions, com *medulla*, en it. *midolla*, havia de donar en fr. *meolle*, i en son lloc ha resultat *moelle*. *Genuc'lu* havia de donar en port. *geolho* i ha donat *goelho*. En cat. *hirundo* + *itta* havia de donar *eroneta* i ha donat *oreneta*; també *llangoniga* per *llonganiga*, i els verbs *rumigare* (en llatí vulgar *rumicare*) que ha donat en cast. *rumiar*, és en cat. *remugar* en lloc de *rumegar*, i *bullicare* (fr. *bouger*) dona *bellugar*, i hauria de donar *bullegar*.

Resumint direm que les cinc vocals del llatí clàssic, llargues o breus, són cinc en cat. en síl·labes àtones, però *a=e*, *o=u* en cat. oriental. No podem pendre la etimologia per criteri ortogràfic, puix *i* breu dona *e*, i *i* llarga dona *i*; *u* breu dona *o* confosa amb *u*. Davant de certs fonemes palatals *a* es canvia per *e* o *i*, i *o* per *u*. Això és en general; quan no hi ha correspondència és que hi ha hagut alguna perturbació, com les esmentades.

Trobem escrit a l'edat mitja *mateix* i *do-*

RON BACARDI

nes; no obstant segons la etimologia s'haurien d'escriure *metex* (de *met*+*ipsu*) i *donas* del plural *-as*. És difícil determinar com la *e* s'hagi tornat *a*. Es podria invocar la tendència de les llengües no-llatines a tenir *a* en la primera síl·laba, o un fenomen de dissimilació com el que esdevé en *ciment*, *finestra*, etc. en lloc de *cement*, *fenestra*.

Hi ha un cas que el criteri etimològic és absolutament inaplicable, i és quan es canvia el domini vocàlic; així una *a* que vingui de *o*, com *llagosta* de *locusta*. Tampoc es pot recórrer al valencià per solventar el dubte *o-u*, puix un castellanisme fa dir als valencians, per exemple, *museo* amb una *o* clara, en lloc de *museu*.

La grafia, —que topa amb l'inconvenient de sols cinc signes per les set vocals del català, —té de sortir d'una conjunció dels criteris etimològic, tradicional i dialectal.

(Continuarà)

De la premsa

Còm va generar-se l'idea de Mancomunitat

Es de la gestació interna de la fórmula de Mancomunitat que vaig a parlar, del procés íntim, psicològic, d'opinió que va conduir a la idea de Mancomunitat.

L'anar i venir de la fórmula localista a la fórmula general assenyalava ja prou clarament on era el nus capital, del problema: la falta d'homogeneïtat interior d'Espanya. Quan el general Polavieja, primer, en Maura i altres governants després, al·legaven que les altres regions no estaven preparades per a la reforma regional, nosaltres havíem de reconèixer que era veritat. Quan davant dels obstacles de la solució general espanyola, retrocedíem a la solució localista purament catalana, topàvem amb les dificultats gravíssimes de poder arribar a la dualitat de règims administratius en un Estat unitari. Podien ser o no ser aquests obstacles, en llavis dels governants espanyols, una excusa no més per aplaçar l'hora de les concessions, però els representants d'un moviment d'opinió que's caracteritza per la sinceritat i la honradesa de procediment, no podien desmentir-los, havien de rendir-se a la realitat d'aquestes objeccions.

Desde els nostres primers passos en l'acció política veritable; desde els nostres primers contactes amb la realitat de la vida política general espanyola, vàrem comprendre que havíem de renunciar a la solució localista

de la Diputació única, que aquesta solució era impossible. Si haguéssim estat d'un país en que fos costum el procediment de legislació separada, de lleis locals, com Anglaterra, la fórmula de la Diputació catalana hauria pogut prosperar. Però a Espanya, entre els petits grups dirigents que mercès a l'absoluta atonia del cos social constitueixen l'Estat, hi domina un sentit unitari, un sentit uniformista, que exigeix imperiosament la generalització de tota reforma, la seva aplicació per igual en tot el territori espanyol. A les dificultats extraordinàries de fer-la acceptar, de convertir-la en realitat, havíem d'afegir-hi, en el cas de conseguir-ho, les dificultats gravíssimes de la seva excepcionalitat, de la seva incoherència a dins del règim general, de la seva oposició a l'ambient, a les costums, a les tendències dominants, a l'esperit simplista del grup detentador de la direcció política. Amb tots els seus inconvenients, era preferible orientar els nostres esforços cap a una fórmula general.

Mes, ¿era possible que, com se reclamava a la primera, se substituís la divisió provincial actual per la divisió regional, les províncies d'ara per les províncies d'abans, per les regions?

La necessitat de canviar, de modificar l'actual divisió provincial, no solament per raons particularistes, sinó per motius de caràcter general, començava a imposar-se a la consideració d'alguns dels governants.

ROYAL

Rambla dels Estudis, núm. 8

Totes les tardes Tè-concert ♦ Souper-concert a la sortida dels teatres
RESTAURANT * Menú desde 5 pessetes

El Saló més elegant de Barcelona per banquetes i lunchs

Per distrets que estiguin en els afers apremians de cada dia, no podien deixar d'entreure que el telègraf, el telèfon, els ferrocarrils i l'automòbil han enxiquit virtualment les províncies actuals, que aquestes son avui amb aquests medis, per als efectes d'administració i govern, el que haurien estat els antics «corregimientos» l'any 1833, i en canvi serien avui les regions desde aquest punt de vista lo que les províncies actuals, amb animals de basti diligencies, a l'establir-se.

D'altra banda el fracàs de les províncies en el sentit de donar-se una personalitat, d'esborrar la vella personalitat regional, així com de convertir-se en organisme econòmic, en unitat de vida econòmica, com les antigues províncies regionals, era tant complet i absolut com el fracàs administratiu per anèmia, per esmortiment, de la majoria de corporacions provincials. I veïessin o no, que una de les causes d'aquest estat era que les províncies noves venien a ser organismes decapitats, que social i econòmica i espiritualment, continuaven en comunió de circulació i direcció amb les capitals de les regions, és lo cert que alguns governants havien pensat en restablir la divisió regional.

Mes, convertir quatre províncies en vuit províncies, és tasca senzilla perquè els interessos creats de les capitalitats actuals a l'oposar-s'hi haurien estat neutralitzats pels interessos de les noves capitalitats. Convertir quatre províncies en una sola és tasca més difícil per l'entrebanc dels petits interessos, polítics especialment, que de moment es lesionarien. Semblant transformació podria fer-se, era viable certament a Catalunya, on una corrent d'opinió formidable demanava la reforma, i les grans ventatges d'implantar-la arreu sentides, compensaven de sobres els petits conflictes momentanis. Però ¿era possible pensar seriament en semblant reducció en les altres regions d'Espanya on aquests convenciments i aquests movils sentimentals faltaven, no existien?

Es natural no veure aquestes dificultats quan un se mou exclusivament en els camps sense obstacles de l'ideal. En canvi, els que en les esferes del Govern havien sentit la necessitat de restablir les antigues regions, havien vist l'obstacle, i per això partien ja de la subsistencia de les províncies actuals: exemple el projecte Silvela-Sánchez Toca. Les lliçons de la realitat, la intervenció activa en els afers públics va fer-nos veure l'escull que en Silvela tan curosament salvava, i varem comprendre que les províncies actuals eren un fet quasi secular amb el qual havia de transigir-se. Per això l'esmena dels diputats regionalistes, senyors Rusinyol i Soler i March, presentada el 23 de març de 1904 al projecte de «Bases para la reforma de la Administración local» den Maura, llavors ministre de la Governació, va reclamar l'establiment de les regions i de una Diputació regional única per cada una «sobre la base de sus actuales Diputaciones provinciales.» Per això en el Manifest dels diputats i senadors regionalistes al país del 12 de janer de 1906, al formular un programa mínim, tot demanant les Diputacions regionals, consignà expressament el respecte a les actuals províncies. Però la mateixa declaració va fer-se per tots els partits catalans al convenir el Manifest del Tivoli, programa de Solidaritat Catalana.

Proclamat el respecte a les actuals províncies desapareixia la única objecció seria,

incontestable, que podien encara oposar desde Madrid a la reforma per Catalunya reclamada. Mes, les objeccions continuaren.

Fins al moment de plantejar-se la solució del nostre problema sempre havíem vist que les reformes legislatives obeïen purament a variacions de les inclinacions o de les conveniencies dels clans polítics, o a exigencies de diferenciació entre uns i altres. Per primera vegada es plantejava a Espanya un veritable problema d'opinió, per primera vegada arribava al Parlament una reforma portada per un moviment d'opinió, semblant als que's produeixen en els països de règim constitucional efectiu. Semblava, doncs, que una reforma així tan excepcionalment preparada i fortida havia de trobar excepcionals facilitats per obtenir ràpidament la consagració legislativa. Ben al contrari. Allavors varen començar a al·legar que no hi havia ambient general, que no la demanaven més que a Catalunya, que s'havia de despertar la opinió, que s'havia de crear un sentiment favorable per tot Espanya.

Mes ¿per ventura aqueixa falta de opinió, d'ambient general, ha estat a Espanya obstacle a cap reforma? Per ventura s'ha donat el cas, una sola vegada, d'un moviment d'opinió precedint a una, una no més, de les innombrables lleis fonamentals espanyoles, administratives, polítiques o de qualsevol altre ordre? Per ventura s'ha aturat mai davant d'aquesta falta cap altra disposició ministerial ni legislativa? S'ha esperat en instituir el sufragi universal a que'l sufragi restringit fos una realitat o sigués dignificat per la efectivitat i puresa de votacions, o a que els ciutadans exclusits del cens remoguessin la opinió, no en una o en deu poblacions, sinó per tota Espanya? Va esperar-se la exigencia de l'opinió per fer les províncies actuals i organitzar les seves Diputacions? Va esperar-se per al jurat, per a la supressió dels consums, per a la instrucció obligatoria?

Certament, no podien els homens de Madrid que han imposat sempre a tort i a dret la seva voluntat, excusar-se en la falta de opinió, però tampoc podíem nosaltres, dignificadors del sufragi, per les nostres tradicions, per les nostres doctrines, per la dignitat de la nostra actuació, negar que en un Estat de debó, en un país efectivament, no nominalment, constitucional, fos aquesta la bona doctrina. No vèiem que una llei restablint les regions i organitzant-les significués una imposició que sigués intolerable pels països que han tolerat passivament, com un cos mort fret i insensible, totes les lleis innombrables fins ara promulgades, però en el supòsit de que la imposició existís—i la falta de sentit, de esperit regional, en moltes províncies de

Espanya donava prou apariencies de realitat a aquesta excusa—no podíem voler nosaltres, que patíem la imposició de l'esquartament provincial, al moment mateix de rebutjar-la, llençar sobre d'altres províncies la imposició de la unitat regional. ¿Quina solució podia tenir, doncs, aquest conflicte?

Calia trobar el medi de que allà on l'esperit regional fos vigorós poguessin constituir-se en Diputació regional i allà on la regió no tingués personalitat o fos un nom sense realitat, un record sense ressò en el cor i en les aspiracions dels ciutadans, no hagués forçosament de constituir-se. I per a que en uns llocs se formés i en altres no, segons existís o no l'esperit regional, era precis que per tot pogués formar-se i que qui constituís la regió qui instaurés la Diputació regional, no fos el legislador amb un precepte imperatiu general, sinó les mateixes províncies voluntariament, per acord lliure. Conseqüència: anar a la nova província o regió per la unió o federació de les existents allà on aquestes volguessin establir-la.

Erem pel 1904. Havia estat rebutjada una esmena dels diputats regionalistes en favor de les Diputacions regionals, presentada al projecte de Bases de reforma local, den Maura. En aquest projecte, que no donava cap satisfacció a les nostres aspiracions, se regulaven les «comunitats» de municipis, que ja havien admès altres lleis espanyoles, i per primera vegada se les anomenava mancomunitats municipals. ¿Què més natural, per adequar aquesta solució nostra al mecanisme i la terminologia del projecte en discussió, que afegir-hi una nova basa reconeixent a les províncies el mateix dret d'associar-se, de federar-se, això és, unir-se en mancomunitat, que's concedia als municipis? Això és lo que diputats de la Lliga Regionalista varen proposar al Govern. I ja quasi som a la Mancomunitat completa.

Mes una Diputació regional sense medis ni funcions, hauria estat un nom sense realitat. En tots els projectes, en totes les fórmules hi havia un element de descentralització a benefici de la nova personalitat, en totes es volia que l'Estat es despregués d'atribucions que indugement acumula en perjudici dels serveis centralitzats i en perjudici de les funcions propries de l'Estat. Acceptar el principi de la unió de províncies o mancomunitat provincial, no era res si el reconeixement no venia acompanyat d'aqueixa descentralització.

I surt llavors altra vegada l'obstacle de la heterogeneïtat espanyola, en llabris dels mateixos que quan l'afirmem nosaltres ens en fan crim de lesa patria. Aqueixa heterogeneïtat, aqueixa varietat interna d'Espanya, basa de les aspiracions regionalistes, es con-

Goma, Ortopedia, Higiene

Cotons, glaces i venes
Braguers i faixes ventrals a mida

TUSELL GERMANS - Barcelona

Fàbriques:

Goma i celuloide.—Font honrada, 3
Apòsits antisèptics.—Vilà Vilà, 89

Botigues i magatzems:

● Ronda de Sant Pere, 12.—Fontanella, 20 ●

— Enviem catàlegs a Farmàcies i Drogueries —

verteix llavors en nou reducte contra les reivindicacions catalanes. Allavors s'al·lega que les diputacions no tenen prestigi enlloc més d'Espanya, fóra de Catalunya; que són organismes fracassats; que no és possible augmentar-los les funcions quan exerceixen tan malament les poques que tenen.

No és pas que aquest argument tingui cap força, fins prescindint de precisar si les causes d'aquest fracàs no estan lligades amb la falta de medis i de límits regionals d'aquestes províncies. Com sempre, ço que prova massa no prova res. Si no's poguessin retenir més atribucions que les que s'exerceixen encertadament, ¿què els quedaria a la gran majoria de municipis d'Espanya? ¿Què li quedaria a l'Estat mateix, que en tants i tants ordres de funcions, fins d'aquelles que són fonamentals de la sobirania, ha donat i està donant l'espectacle de la ineptitud més vergonyosa? I si per deficiències d'aquesta administració municipal i provincial haguessin d'anar segregant de diputacions i ajuntaments les seves funcions administratives, ¿a qui s'agregarien, a qui es traspassarien sinó a aqueix Estat, a aqueixos ministeris que no tenen solament l'atenuant que poden al·legar totes les altres administracions espanyoles, municipals i provincials, que pot al·legar per tant l'Ajuntament de Barcelona, d'ésser per disposició de la llei administracions parlamentaries, d'haver d'administrar amb discursos i votacions d'una assemblea, mentres que en els ministeris, del contrari, l'autoritat va de dalt a baix i és un home sol en cada un el que resol i ordena?

Però tant se val. La desigualtat de capacitat entre les diferents corporacions provincials és un fet; empenyar-se en una descentralització general invariable, en un aixamplament uniforme per a totes, necessàriament havia de donar per resultat el triomf del sentit restrictiu en perjudici de les províncies més capacitades; i va cercar-se una solució que salvés aquest obstacle, que permetés graduar la competència de les Mancomunitats segons l'aptitud que l'Estat a cada una reconegués: tal va ésser el sistema de les delegacions, segons el qual el Govern està autoritzat per a confiar determinades funcions de l'administració central i les traspassa en la seva totalitat o parcialment a cada una de les mancomunitats al constituir-se.

Veus aquí amb això completada la idea de Mancomunitat; veus aquí com la Diputació regional modificada per la subsistència de les actuals províncies, pel pacte entre aquestes províncies a fi de crear un organisme interprovincial o regional, per la delegació de funcions i medis econòmics de l'Estat, ha esdevingut Mancomunitat, la Mancomunitat que espera, que vol Catalunya, per alçar-se a plenitud de civilització.

ENRIC PRAT DE LA RIBA

(De La Veu de Catalunya).

Un nou catolicisme

Nosaltres no som mestres en Religió, sinó simples fidels, i per això en el nostre període no hem volgut posar càtedra de Catolicisme, fent-lo catòlic professional, i ens em contentat amb la modesta observància pràctica del dogma i de la moral cristianes, deixant als Mestres posats per l'Església la tasca de definir-les i ensenyar-les. Algunes engruna, amb tot, ens ha restat de la nostra educació religiosa i bé ens serà permès que avui ne parlem, més que més enfront d'un

nou Catolicisme que s'es iniciat no gaire lluny de casa nostra.

Nosaltres teníem entès que si bé el Cristianisme transcendia per la seua catolicitat per damunt de totes les nacions, deixant aquell caràcter de *religió nacional* que tenien i tenen encara les sectes paganes i cristianes dissidents de la Església Catòlica, la seva universalitat no res menys, no era la de les idees abstractes deslligades de tota real concretació, sinó una universalitat fecunda que en cada poble revestia els caràcters ètnics de la terra que trepitjava. Així el Catolicisme, tot i éssent sempre humà, és francès a la França, italià a la Itàlia, americà a l'Amèrica, espanyol a l'Espanya, i... català a Catalunya. El mahometisme no ha pogut traspasar les fronteres de la raça islamita, el confucionisme és la religió nacional de la Xina i de allí no ha passat, i el mateix protestantisme és secta essencialment saxona, i adhuc dins de cada poble saxó presenta un caire completament distint fins a convertir-lo en un veritable manyoc de religions nacionals. ¿Què té que veure el luteranisme amb l'anglicanisme?

D'on prové això, jo us ho diré. Les religions falses son obres d'un home, i mai cap home ha pogut ésser tant universal que'l seu pensament transcendís a tota l'Humanitat, podent-se acomodar a cadascuna de les seves variants ètniques. El pensament de Mahoma era islamita, el de Confucí era xino, el de Luther era alemany, el d'Enric VIII, anglès. Cap d'aquests no pogué tenir un pensament simplement *humà*, superior a tota diversitat nacional i que per lo mateix pogués ésser assimilat per totes les nacions de la Terra. Sols el Crist, el promès de les Nacions, el que venia a salvar tots els pobles. Jesucrist no era un geni nacional, ni menys regional com ha dit suara un pensa-miques, sinó un Déu universal. Ell que era jueu a la Judea i va plorar damunt de Jerusalem quan la contempla condemnada a la devastació més esglaiadora, es francès a la França, italià a l'Itàlia, castellà a Castella... i ¿no tindrem dret a fernes-lo ben català a la nostra Catalunya?

Per això el ser cristià no solament no exclou, sinó que inclou necessàriament el més fèrvid patriotisme, en tal guisa, que el que sia un mal patriota forçosament ha d'ésser un mal cristià, o parlant en el nostre cas, un mal catòlic. Si Jesucrist va fer la nació catalana a Ripoll i Montserrat, nosaltres, ¿podrem desentendre'ns de la tasca de refer-la? Ell no'n vol d'homens abstractes, vol homes concrets, de carn i sang i esperit i llengua, més ben dit, de tal carn, de tal sang de tal esperit i de tal llengua. Ell qui és l'únic home universal per la seua divina excelsitud, no aima presentar-se com a tal, sinó que en cada recó de món s'hi presenta vestit a la seua usança, parlant la seua llengua i infontent el seu esperit a la tradició terrenal que espontàniament s'hi és criada.

Es per això que l'Església es la Mare de les nacions civilitzades i el seu Esperit, tot i sent sempre ú, pren en cada poble una encarnació nacional. Així pot ésser ensems la religió nacional de cadascú dels pobles de la terra.

Però aquí hi ha qui no ho entén així, i per voler donar al Catolicisme un caràcter transcendent, el converteix en una categoria abstracta, imprecisa, un ent de raó com els gèneres i espècies dels filòsofs, talment com si no fós el Crist qui l'hagués fundat, sinó que l'haguessin anat a aprendre en un diàleg de Plató.

Així veureu certs catalans qui's diuen catòlics (més sovint *catòlicos*) i en fan una professió de la seva vida. Cap mal no hi ha fins aquí, el mal que lamentem rau més endintre. Per aquesta gent el ésser catòlic els dispensa de tota obligació envers la Patria. En dir que són catòlics, s'es acabat. Per ells, el Catolicisme no ha trasfús el seu Esperit en l'esperit de Catalunya en indisoluble maridatge, sinó que es una lucubració vaga d'un enteniment aixut i deslligat de la vena terrenal per on passa la correntia de la tradició catalana. Volen ésser universals com el Crist; més encara, volen ésser més universals que Ell, perquè'ls Crist, humil i dolç com és de cor, prescindeix de la seva universalitat i a cada nació s'hi fa un conacional, parlant la seva llengua i ungint de divinal esperit les seves tradicions. El Crist a Catalunya és català, en català parla, i consagra amb l'oli de gràcia les costums catalanes.

Aquests *catòlicos* d'aquí, no. Ells són catalans perquè'ls ho ha fet sa mare, com n'és un gos que naix al mig del carrer, però de esperit, de cor, ells se deslliguen de tota convivència nacional i són o castellans (si'n sabessin) o homes abstractes.

¿Us creieu que exagereu? ¿Què més voldria jo que exagereu? Feu la prova. Escometeu un d'aquests *mestres* i pregunten-li:

—¿Què me'n diu de la llei de Mancomunitats? No li sembla que fóra un gran pas per a la llibertat de Catalunya?

Ell us respondrà: — No m'expliqui res. Jo soc catòlic.

— I això del R. D. centralitzador de les oposicions a Notaries no li sembla una punyalada al cor de Catalunya?

— No m'expliqui res. Jo soc catòlic.

— S'ha enterat de que l'*Institut d'Estudis catalans* ha publicat unes Normes Ortogràfiques per donar unitat a la llengua catalana? Bé les acceptarà Vosté?

— No m'expliqui res. Jo soc catòlic!

I bé senyors: De quant ençà el Catolicisme proibeix les interès per les coses de la Patria? De quan ençà ha deixat de imposar-lo com una obligació? No veieu que amb aqueixa conducta incivil comprometeu el Catolicisme i l'exposeu a les calumnies dels enemics? Si Jesucrist va fundar la nació catalana i entre nosaltres és un català, és el primer del catalans, per quin concepte ca-

Sastreria : LA EUROPEA : Plaça Sta. Agna, 24
i Capellans, 17.

:: ALTES NOVELTATS ::

d'entretemps i estiu de les més importants fàbriques

PERFECCIO :: ECONOMIA :: PREU FIXE

Inniós us penseu vosaltres que a l'adherir-vos a la seva persona us veieu obligats a deslliga-us de tota obligació envers la Catalunya vostra, la Catalunya seva?

Realment, no hi pot haver major crim contra la Religió que empenyar-se en posar-la en contradicció amb el sagrat interès de la Patria. No hi ha pitjor anticristianisme que el Catolicisme anticatalà.

An aquestos senyors abstractes cal recordar-los que a Catalunya no hi ha Catolicisme castellà, ni francès, ni italià, ni menys abstracte. No més hi ha Catolicisme català, perquè el Catolicisme en cada nació se canalitza per una sola canal: la de la tradició nacional, i es revesteix amorosament amb el seu tarannà propi, encara que sigui menys civilitzat que altres, per a poder així penetrar més eficaçment en les ànimes i adaptar-hi més perfectament. Voler contradir an aquesta llei, és anar contra la llei del Crist que s'hi es subjectat. Voler ser a Catalunya catòlic en castellà, o catòlic en abstracte, és introduir un nou Catolicisme, un Catolicisme platònic i dejú de sava nacional que no sembla avenir-se gaire amb el Catolicisme tradicional de l'Església.

A. DE FOGUERALT

(De Patria, de Valls).

Société Internationale pour le développement de l'Enseignement Commercial

Objecte:

Fomentar les relacions entre els professors i personal interessat en la ensenyança comercial dels diferents països. Publicació d'una revista trimestral informativa de la organització de la ensenyança del Comerç a totes les nacions, i amb bibliografia d'obres de ciències comercials. Organització de Cursos Internacionals d'Expansió Comercial.

Cursos en preparació:

VII—Budapest, del 11 al 30 d'Agost 1913 (en combinació amb el X Congrés Internacional d'ensenyança comercial).
VIII—Barcelona, Juliol 1914.

Quota social:

Poden ser membres de la Société Internationale els professors de comerç, els estuïants, els comerciants i altres persones que simpatitzin amb l'objecte d'aquella, el mateix que les Escoles, Corporacions, Societats, etc.

Quota individual: 3 francs l'any

» colectiva: 12 » »

La inscripció dona dret a rebre gratuïtament la Revista trimestral i a gaudir d'avantatges per l'adquisició de les obres publicades per la Societat.

Per inscriure's

Cal dirigir-se al Sr. D. B. Amengual, Secretari de la Cambra de Comerç de Barcelona, o a D. R. Rucabado, a la redacció de CATALUNYA.

CORRESPONDENCIA. — Senyors Ramón Fabregat, Borges, Blanques i Ricard Giralt, de Figueres:—Havent-se agotat les fulles d'inscripció s'en esperen de noves; del cobrament de les quotes s'en encarrega el Comitè Espanyol per mediació de la Cambra de Comerç de Barcelona.—Sr. Tomás Iduarte, de Barcelona:—Idem.

La Setmana Política

El diumenge passat dia 6, fou el senyalat per la celebració de la gran festa, organitzada amb motiu del triomf de la candidatura regionalista a les eleccions provincials, on ben clarament fou significat el vot de Catalunya en pro de la Mancomunitat.

Començà la anomenada Diada Regionalista amb un miting al Tivoli, que fou presidit per en Prat de la Riba, l'il·lustre president de la nostra Diputació Oberta la sessió i llegit un gran nombre d'adhesions de tot Catalunya, inicià els discursos el senyor Albafull de Tarragona, oferint els esforços dels tarragonins per sumar-los a la obra del regionalisme. El senyor Riera, president de la Diputació de Girona, feu una exposició del molt que han fet els gironins emportats per llur amor a la causa catalana.

Tingueren especial interès per ses manifestacions els discursos den Puig i Cadafalch i den Cambó.

En Puig exposà els beneficis que portarà la Mancomunitat en l'ordre de la cultura. La Mancomunitat, digné, ens posarà a les mans un instrument de progrés tan gran que cap català deixarà per aquesta raó de fer-nos costat. Els que somnien amb institucions de progrés superiors als que podem assolir amb la llei de Mancomunitats, cal que sàpiguen que no hi ha poble possible a on les urbs no estàn sanejades, la beneficència organitzada, on no hi ha completades les xarxes de camins, carreteres i ferro-carrils, on s'està sense aquell estat de cultura que és conseqüència de l'instrucció pública.

Considera equivocada la orientació dels que diuen que la instrucció pública ha de començar fent escoles primàries, puix això fóra com si per un exèrcit comencessin a reclutar-se soldats sense tenir generals.

A l'organitzar aqueixes ensenyances cal pensar que estem en un temps que ensenyar ja no és repetir el que diuen els llibres, sinó que el conreu de les idees és cer-

cat en els homes que viuen la vida de la ciència i en els exemples de la Naturalesa.

Amb la Mancomunitat cal refer els fonaments de les ensenyances, recordant que som un poble català, refer-nos en l'estudi de ciències que s'han de localitzar a Catalunya i que en la manera d'ésser de la nostra raça pot tenir una característica especial per a dur al mon quelcom nascut al nostre país i portant-li pel vehícol de la nostra estimada llengua, perfumada amb tots els matços de la ciència moderna.

Si aquí no floreixen els invents científics no és pas per una qüestió de raça, puix hi ha catalans eminents a l'altra banda dels Pirineus que han fet avenços considerablement la Ciència, sinó perquè no's posa als deixebles en situació de que els invents flueixin en llurs mans, com fan altres pobles. Però s'ha de tenir compte que no hi ha país d'alt progrés industrial sense grans matemàtics, sense grans homes que estudiïn les ciències sense afany d'utilitat, sense afany de negoci i de ganancia. Hi ha estudis i pràctiques de laboratori que a primera vista han semblat inútils i amb el temps han tingut aplicacions que han causat veritables revolucions en la indústria o en la manera d'ésser els pobles. No és possible una bona ensenyança agrícola sense l'existència d'excel·lents botànics.

En el nostre Institut d'Estudis Catalans s'hi veu com una mena d'Universitat, al costat de l'altra Universitat on no s'hi pot entrar; com una mena de Col·legi de França on els homes que han arribat a un cert grau de ciència poden ésser un gran medi de preparació de progrés.

Jo ja sé que hi ha un gran nombre d'homes intel·lectuals que troben o trobaran cosa inútil aquests estudis i malgastats els diners que s'hi emplein, però aquests homes són de la mateixa mena d'aquells que s'escandalitzaven de que la Magdalena untés els peus

de Crist amb els seus valiosos perfums.

Ja van derivant d'aquesta Institució primària l'Universitat Industrial; tenim una Escola de filats i de teixits; tenim una estructura d'una gran escola de maquinària; un laboratori fonament d'una Escola d'Indústries químiques; una escola d'electricistes, i en totes aquestes escoles s'hi pot ésser mut mentre s'hi sàpiga fer.

Al costat d'aquestes grans ensenyances s'hi podran instal·lar petites escoles tècniques, escoles especialitzades que podrien resoldre satisfactoriament molts aspectes del problema social.

Caldrà també que's facin aquestes vies de comunicació que tanta falta fan en nostre país. Nosaltres per anar a alguns llocs de la nostra terra hem hagut d'anar a donar la volta per aprop de Tolosa i després, al cap de dos dies d'atravessar montanyes per camins perillosos, hem arribat al terme del nostre viatge.

Caldrà també organitzar la repoblació dels boscos i la canalització de les aigües dels rius i torrenteres; s'ha de pensar amb molts problemes que l'Estat no ha iniciat tan sols o que ha resolt malament i que ara venen a parar a nostres mans; s'ha de pensar en la Sanitat, en el sanejament del nostre país, perquè s'hi mòr molta gent que no hauria de morir-s'hi; s'ha de sanejar la pagesia i la ciutat; hem de procurar que arreu se propagui amb veritat que a Catalunya no s'hi mòr més que com en qualsevol altre país civilitzat.

La Mancomunitat ens posarà a les mans el poder resoldre tots aquests problemes, que tant afecten a la vida del nostre poble.

En Cambó, en un discurs de més d'una hora, feu una exposició del moment actual de Catalunya en relació amb la política general espanyola, partint de la situació en que ens posa el problema pendent de la Mancomunitat i la que assolirem un cop aprovada aquesta, quan quedaran pendents altres més grans problemes, com són els que's refereixen a les delegacions.

Tothom té'l sentiment que a Espanya els dos únics partits de govern, els partits del torn tradicional, passen una fondíssima crisi de descomposició. Tant descompost està el partit conservador com el partit liberal.

El partit conservador mai ha sigut el partit formidable, compacte, de forta disciplina interna que ha semblat de vegades. D'ençà que'l dirigeix el senyor Maura, li donaven apariències d'unitat l'afecte personal i el respecte, fill del concepte de superioritat.

Tinc la convicció completa de quan el senyor Maura s'havia mostrat home de fé amb un pervindre obert, quan havia pensat en fer un gran partit, un partit a la moderna, un partit d'opinió, el senyor Maura si hagués comparat la realitat del seu partit amb l'ideal que'n tenia, hauria vist que entre un i altre no hi havia cap semblança.

El senyor Maura tenia fé, tenia'l desig de fer un gran partit d'opinió, però se li van atravesar els fets de juliol, seguits d'un debat parlamentari que serà sempre una vergonya pel parlament de Espanya i el senyor Maura abandonà'l poder, perdé la serenitat, no judicà fredament les causes del conflicte de Barcelona i les causes del debat parlamentari, i no volent acceptar ni l'ombra d'un erro de la seva actuació, com si la Providència mateixa li hagués dictat els camins que havia de seguir, i aleshores culpà tot ço que'l voltava, i aquesta crisi del seu esperit tingué un desenrotll i

un desenllaç fatal en la carta del primer de janer.

Fou estranya la ocasió escollida per escriure la carta, puig l'anunci de retirada vingué després que'l Rei ratificà'l poder al partit lliberal en la persona del comte de Romanones i d'aquest fet, i del context mateix de la carta n'apareix que'l motiu determinant de la retirada fou la forma en que el Rei resolgué aquella crisi.

I el Rei no podia resoldre-la constitucionalment, d'altra manera. Un partit que té majoria a les Corts, un partit contra'l qual no s'ha formulat cap atac seriós, no podia ser llençat del poder per un acte personal del Rei. El senyor Maura devia portar les seves acusacions al Parlament, i allí aclarir les situacions. El Rei no devia interpretar els silencis despectius del senyor Maura.

Els qui després de la carta de retirada aconsellaren al senyor Maura que tornés a la vida pública li van fer un gran mal, i ell el feu a son partit accedint, puix aquest era el mateix que havia acceptat un testament, un comiat i una invectiva, posant damunt son cap un gran programa de negació i pessimisme, i fent-se solidari dels conceptes que censuren actes personals del Rei.

El partit lliberal no ha tingut mai sinó una lleugera apariència de tal partit lliberal. El senyor Canalejas, un dels pocs homes eminents que han dirigit aquest partit, en tenia un concepte deplorable, i no s'amagava d'exposar-lo.

Havia expressat públicament el seu desig de crear un partit lliberal, que's fonamentés en les entranyes de l'opinió pública, i d'aquí el seu afecte per les Mancomunitats.

Però al senyor Maura se li atravessaren els fets de juliol, i al Sr. Canalejas la bala d'un assesi, i ens trobem amb dos partits que, després de molts anys de governar, han perdut l'apariència de força i de realitat que havien conservat fins ara.

La descomposició d'aquests partits pot ésser un bé si porta una restauració de la política espanyola.

Cal davant d'això establir que hem de presentar la cara als problemes de la política espanyola, tot mantenint els nostres punts de vista, tenint present que els protestataris en lloc d'endregar-se a destruir el regíme, han de tendir a apoderar-se del govern des de on poden aplicar els seus principis.

Per als directors dels partits de govern se els presenta aquest problema. O prefereixen l'ús de fruir del poder, el passar la vida sense fer res, el servir als amics impertinents i exigents, en entretenir-se en petites minucies i baixes intrigues, o prefereixen obrir

de bat a bat les portes a la corrent de l'opinió, i associar-se a la vida del país.

Crec que el segon camí fóra per ells més còmode i més gloriós.

Per als leaders de l'opinió pública, aquest greu problema patriòtic exigeix resposta ben clara. ¿Prefereixen que'ls seus ideals siguin un pedestal de les seves vanitats personals, o bé acceptar la responsabilitat del poder perquè aquests ideals deixin d'ésser utopies i vagin a ésser realitats pràctiques?

En els lirismes del llenguatge vulgar s'hi parla molt sovint del «dret de la oposició» i de la «heroicitat de la protesta». Per als homes polítics, realment la situació més comoda és la de protesta constant. Aquesta protesta, que no vol cap esforç, cap acció contínua, que se sab que produirà grans èxits, no porta cap responsabilitat, no fracassarà mai, però mai farà res; serà un homenatge a la vanitat d'un home, però mai un servei al poble.

A Espanya han creat dos partits per a establir el torn, però no han curat que tota la nació fos dintre dels dos partits.

Sempre que s'ha produït un moviment de opinió, quan hi ha hagut homes honrats i patriotes disposats a fer el sacrifici del seu prestigi personal per a acceptar les responsabilitats de l'obra de govern, s'han trobat amb que'ls dos partits que enronen el poder són una mena de muralla, de línia fiscal que separa el govern i la nació que és precis acceptar quefatures i disciplines mecàniques i aquell home, que sab que darrera seu hi ha un troç de la nació, no està disposat a capítular...

Tinguen la seguretat de que sense això, no fóra possible que subsistissin encara aquí, el partit republicà i el partit carlí, que després de 40 anys d'actuar de revolucionaris crònics, ja sembla que haurien de passar al Museu. No és possible tenir plantejat eternament un problema constituent, com si fóssim una societat que fa un sigle que discuteix els seus estatuts i encara no ha pogut començar d'actuar.

Aquests estats anacrònics de la nostra política no foren possibles, si hi hagués la seguretat que pogués entrar a exercir funcions de govern qui portés alguna cosa.

Perque'l moviment català deixi d'ésser una tempesta destructora, pot ser un medi fàcil el que la direcció política d'Espanya no s'empenyi en ser un monopoli artificial de dos partits estancats.

Si en lloc dels dos partits turnants, s'anés als governs representatius de forces d'opinió, de conjunt d'homes que convergeixen en un programa concret, nostra intervenció en l'obra del Govern seria fàcil, en gran benefici de Catalunya i d'Espanya.

El dia que al govern hi puguin entrar sense cap abdicació previa, els homes que valguin, siguin d'on siguin, vinguin d'on vinguin, republicans o carlins, aquell dia la política espanyola s'haurà salvat, el regíme parlamentari s'haurà consolidat; la societat haurà aprovat els seus estatuts i començarà a actuar.

No, no té'l dret Catalunya de declarar-se indiferent davant dels problemes de la política espanyola. No és cert que l'opinió d'Espanya ens sigui contrària. Quan l'opinió ens ha vist, ens ha sentit, ens ha contrastat, ens ha conegut, s'ha acostat a nosaltres i ens ha estimat i volgut.

Hem de treballar en formar un govern d'opinió pública, un govern d'esperit ampli, d'idees i aspiracions concretes, i amb tal respecte a totes elles que no hi pugui haver cap polític honrat en oposició al regíme, que no trobi les mateixes garanties per a implantar els seus ideals que trobaria demà amb el triomf dels mateixos; i tant respectuosos amb la consciència pública, que quan algú parlés de revolució, ningú hi trobés la més petita garantia, sinó que tothom hi veïés l'horror de la pertorbació, l'horror de l'alteració de la normalitat que'ns fa viure i prosperar.

La diada regionalista es completà amb el grandios àpat de 2,000 cuberts al Palau de Belles Arts, on regnà una organització perfecta, i amb les reunions dels delegats forans per estendre la organització de la Lliga arreu de Catalunya.

Del discurs den Cambó, que fou acollit amb delirants ovacions d'aprobació a les seves orientacions polítiques, se'n està fent una edició castellana de cent mil exemplars per a repartir-lo per tot Espanya.

—S'ha inaugurat el Casino Monàrquic Lliberal Democràtic de Barcelona, presidint el governador civil. Es proclamà la quefatura del comte de Romanones. En Roig i Bergadà vindicà el partit lliberal dels supòsits anti-catalans que se li atribueixen, i es declarà fervent partidari de les Mancomunitats.

—«La Crònica» de Saragossa publica un bell article titolat «Aragón no debe callar» contestant els insults dels qui des de Madrid fan obra antipatriòtica amb motiu de la qüestió de les Notaries, que el nostre confrare considera com de vitalitat pel nostre Dret foral, sobre la qüestió de conveniència de determinats opositors. «La Crònica» demana la opinió dels catedràtics i de tots els lletrats defensors del Dret aragonès, excitant-los a que no deixin que llur silenci sia sofisticat en llengües centralistes.

MOSAICS										E										F										ESCOFET										& C									
Paviments										Unifas										Barcelona										Ronda Sant										Pere-8									

La Setmana Cultural

La «Sociedad Económica Barcelonesa de Amigos del País» ha enviat una instancia al President del Consell de Ministres, amb motiu de les reformes projectades en l'ensenyança del Catecisme en les Escoles Públiques de l'Estat.

El criteri de la instancia, —que's concreta afirmant la necessitat ineludible de l'ensenyança del Catecisme en la escola per tal que la instrucció primària sia el complement de l'educació familiar,— ve apoiat per un extens raonament, del qual extraïem els paràgrafs següents:

«La ensenyança del Catecisme catòlic a los niños en las Escuelas Públicas del Estado no responde a un fin de apostolado, sino de mera instrucción religiosa.

El Estado no hace creyentes, no bautiza ni administra Sacramentos, porque estas son funciones reservadas a la Iglesia. Pero ya que el Estado asume la función de enseñar a los hijos de los ciudadanos españoles, completando así la obra de la educación familiar, el mínimo de conocimientos necesarios para la mediana instrucción que se conceptúa indispensables, si proporciona la instrucción sobre la Historia de España, la Gramática y la lengua oficial de España, la Geografía de España, es decir, los conocimientos que a todo español es necesario poseer, debe asimismo instruir sobre la Religión de España; religión en primer lugar profesada por la inmensa mayoría de los españoles y además, mientras no se altere la Constitución, oficial del Estado como es oficial la lengua castellana (aunque no la hablen algunos millones de españoles), sin que por esta excepción pretenda nadie que se deje de enseñar la Gramática castellana con carácter obligatorio.

El Estado no debe olvidar que el conocimiento de la Religión católica forma parte de la cultura general, así como en la segunda enseñanza los conocimientos de Agricultura, de Algebra, Química, etc., materias que acaso no serán nunca utilizadas por los que las aprenden, pero que sería imperdonable no dejar a estos en condiciones de valerse de ellas.

Por otra parte, las diferentes materias de la enseñanza se compenetran y se completan entre sí corroborándose mutuamente. Si el Catecismo desenvuelve la naturaleza de la Religión Católica, la Geografía trata de los países en los que aquella religión es profesada y de los en que no se profesa, de la ciudad donde la Iglesia tiene su cabeza visible, de la región donde el cristianismo tuvo su origen, etc.; la historia habla del advenimiento de N. S. Jesucristo, (acontecimiento tan importante que determina la cronología adoptada unánimemente por todo el mundo), habla también de las predicaciones, de los mártires y de las persecucio-

nes, de los Estados de la Iglesia, de las Cruzadas, de los Cismas, de las Herejías, de la Reforma, de la Inquisición, de las Guerras religiosas, de los Reyes Católicos, de las Ordenes religiosas, de los Santos, de las Guerras contra los turcos, etc. Si el Estado suprime el Catecismo ¿cómo explicar todos estos hechos geográficos e históricos? ¿cómo los podrá enseñar obligatoriamente al alumno que, ignorando la esencia de la religión contenida en el Catecismo, desconozca, en consecuencia, el significado, el valor, y la importancia de los mismos?

Aún prescindiendo de las poderosísimas razones científicas, (evidenciadas en los Congresos de educación moral, especialmente en el último celebrado en la Haya), que niegan eficacia, punto de apoyo y fuerza transmisiva a una moral no fundamentada en la religión positiva, existe un aspecto de la cuestión transcendentalísimo y digno de que se tenga en cuenta y es el de que el Catecismo es un libro de moral, y no habiendo otro en las escuelas españolas, el niño que dejase de aprender el Catecismo, dejaría de aprender la moral, cosa a la que no se ha atrevido gobierno alguno, ni los más ateos de Francia, que han cuidado muy bien de que los alumnos de las escuelas laicas tengan un manual de educación moral, forzosamente inspirado en las mismas enseñanzas del Catecismo que se pretende ocultar.

Ahora bien, ¿qué elementos encontramos en España plenamente convencidos de creencias contrarias o separadas de la Iglesia Católica? Los protestantes y los comunmente denominados librepensadores, en minoría reducidísima.

No tratamos de ejercer contra ellos coacción alguna, pues respetamos su derecho a hacer educar los hijos según la ley de la perpetuación que acabamos de invocar; pero es preciso reconocer que «su separación total, no sólo de la doctrina católica, sino también de las tradiciones históricas que han contribuido a la formación del Estado español,» les apartaría de las escuelas primarias del Estado, remitiéndoles respectivamente a las escuelas protestantes o a las escuelas laicas porque en unas y otras la enseñanza toda responderá al espíritu de sus respectivas creencias.

Pues bien, si los indiferentes prácticos no reclamarán nunca el derecho a la ignorancia del Catecismo, si los protestantes y los librepensadores no han de usar jamás del mismo por tener ya sus escuelas íntegramente formadas para la enseñanza de sus hijos, ¿en obsequio a quien se pretende establecer en la enseñanza pública primaria un derecho absurdo e imposible de práctica aplicación?

Por fin, si al invocar nosotros la misión instructiva cultural, no apostólica ni sacerdotal del Estado, como complemento de la obra de la educación familiar, y poner así en relieve más el carácter informativo que el sacramental de la enseñanza del catecismo en las Escuelas públicas del Estado, se nos objetase que lo que procede entonces es enseñar junto a la doctrina católica, la de otras confesionalidades, haremos presente que la naturaleza misma de la enseñanza primaria excluye absolutamente toda crítica. La enseñanza primaria se realiza, forzosamente, a base de Catecismo lo mismo en Doctrina cristiana que en gramática, geometría, historia, etc., etc. Sería absurdo pretender que se enseñase a los niños historia crítica o crítica de la historia o historia comparada, etc. y que en determinados hechos, se yuxtapusiesen las opiniones diversas y contradictorias de los historiadores.

El niño presta fe ciega a las primeras afirmaciones que percibe y querer evitar estas afirmaciones y aquella fe ciega valdría tanto como renunciar a la enseñanza.

Por lo tanto, supuesto que debe pasar por esta fe (consérvele o no después, lo cual no es incumbencia del Estado), natural es que la preste a las afirmaciones asentidas por la mayoría de los españoles vivientes y la totalidad de los que elaboraron al través de los tiempos la existencia misma de España.

Pesan sobre la vida humana determinaciones contra las cuales es inútil querer levantarse. ¿Preside acaso nuestro albedrío el destino que nos ha hecho nacer españoles?

Nos encontramos siendo españoles y sería imposible rebelarnos contra esta determinación por mucho que invocáramos la soberanía de la libertad humana. De la misma manera no somos dueños del destino que nos hace nacer en un país donde, si hay diversidad de opiniones, no hay como en otros países concurrencia de religiones. El Estado neutral se comprende en las naciones que se hallan en este último caso. En España, donde el catolicismo no tiene contradicción de parte de otra religión positiva, el Estado al proporcionar la enseñanza de la doctrina católica a los niños de las escuelas, no hace sino aceptar el hecho de la unidad de profesión religiosa, utilizando en cambio sus frutos en el terreno de la moral, obediencia al principio de autoridad, etc., y beneficiando de los mismos para la estabilidad de su propia vida.

—S'ha inaugurat el «Casal Popular» amb una festa celebrada en la gran sala de Secretaríes dels Sindicats Obrers. El Casal amb ses múltiples dependències és instal·lat en una espaiosa casa del carrer del Bruch. Assistí a l'acte el senyor Bisbe, i pronunciaren detallats discurs en Trias i Giró, el canonge Baranera i en Pla i Deniel.

—S'han adherit a les Normes Ortogràfiques «L'Amic del Papa» de Vich (Buletí de la obra Diocesana del Diner de Sant Pere), i el Patronat de la Escola Superior d'Agricultura, que les adoptarà per les seves publicacions i documentació.

—EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES—

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÒNIMA

La més important d'Espanya—20 sucursals amb telèfon—Central: Pelayo, 44, telèf. 1.113 • Economia, Veritat en els preus

Important:

La Egipcia es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previamente desinfectat. —NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fóra.

AIGUES MINERALS NATURALS
de la
SOCIETAT ANÓNIMA
VICHY CATALÁN

Aigues hipertextuals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** i les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridem la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i no fonts de origen.

DE VENTA EN TODAS PARTES

Administració: **RAMBLA de les FLORS - 18-ent.º**

VIUDA DE
JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL

MOBILIARIS
EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
Magatzems i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA
Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegrams i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de
12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP.
Els mes ràpids i els mes
econòmics de essència i
neumàtics.

Chassis per ómnibus i
camions, 15/20 y 30/40 HP.
Pera transport de passatgers,
servei de col·legis i
d'hotels i ambulancies sanitaris.

Per transports de 1 1/2
i de 3 tonelades i servei de
correus.

Grupes marins, de 6, 15
i 30 HP.

Per canots de recreu,
transports de passatgers,
serveis de pràctics de ports
salvament de naufragis i au
xiliars de barco de pesca.

Obra nova

(Publicació de la Lliga Regionalista)

LES MANCOMUNITATS

Antecedents
La Mancomunitat Catalana
Lley de Mancomunitats

Preu: 50 cèntims

De venda en les llibreries y quioscs

AGUA **MINERO : MEDICINAL**
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de Paris y Barcelona, etc., etc.

DIPLOMAS Y MEDALLAS DE ORO

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago e intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.—Como garantía de legitimidad, xigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el esudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

— VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES —
Administración: Calle Cortes, 648. BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua **Rubinat - Llorach**